

Valstybinio audito ataskaita

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS
APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOJE
ATLIKTO FINANSINIO (TEISĖTUMO)
AUDITO REZULTATŲ

2015 m. liepos 22 d. Nr. FA-P-10-5-11-1

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

SANTRAUKA	3
IŽANGA	5
AUDITO APIMTIS IR METODAI	6
PASTEBĖJIMAI, IŠVADOS, REKOMENDACIJOS	8
1. Darbo politika	8
1.1. Dėl aktyvių darbo rinkos politikos priemonių	8
1.1.1. Viešųjų darbų finansavimas	9
1.1.2. Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas	11
1.1.3. Kelionės išlaidų kompensavimas	14
1.2. Dėl socialinių įmonių statuso	15
2. Socialinės paramos politika	18
2.1. Vaikų išlaikymo fondo išmokos	19
2.2. Dotacijos savivaldybėms globos namų išlaikymui	21
2.3. Parama labiausiai skurstantiems asmenims	22
3. Valstybės paramos būstui įsigyti ar išnuomoti politika	24
4. Socialinės integracijos politika	26
4.1. Dėl profesinės reabilitacijos	26
4.2. Dėl socialinės globos įstaigų investicinių projektų	28
5. Projektų atrankos konkursai	29
6. Veikla, vykdoma ES finansuojamų projektų lėšomis	32
PRIEDAI	34

SANTRAUKA

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai dėl finansų tvarkymo ir biudžeto vykdymo reikšmingu pastabų neturime. Siekdami skatinti teigiamą ir veiksmingą valstybinio audito poveikį ministerijos veiklai bei atkreipti ministerijos dėmesį į tobulintinas sritis, ataskaitoje pateikėme pastebėjimus ir rekomendacijas dėl valstybės lėšų naudojimo vykdant jai pavestas funkcijas.

- Užimtumo fondo ir specialiosios tikslinės dotacijos lėšos (dalis iš 62,8 mln. Lt) naudotos finansuoti laikinumo ir socialinės naudos reikalavimų neatitinkančius viešuosius darbus, kurių metu vykdyti savarankiškomis savivaldybių funkcijoms priskirtini darbai. Ministerija nesudarė prielaidų savivaldybėms biudžeto lėšas naudoti veiksmingesnėms nei viešieji darbai aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms finansuoti. Be to, įvertinę tai, kad viešųjų darbų administravimo išlaidos neproporcingai didelės, pasiūlėme svarstyti jų pagrįstumą ir galimybę jas sumažinti.
- Lėšos bedarbių neformaliajam profesiniam mokymui (19 302,2 tūkst. Lt) panaudotos nenustačius pakankamų reikalavimų mokymo teikėjams ir programoms, todėl bet kas galėjo tapti mokymo teikėju, o mokymo kokybė, trukmė ir kaina galėjo labai skirtis. Rekomendavome patikslinti ir papildyti reikalavimus neformaliojo profesinio mokymo programoms ir jų teikėjams, mokymo trukmės ir kainos pagrindimui.
- Nesukurta vertinimo metodika ir tinkami kriterijai profesinei reabilitacijai, be to, jos dalyviams faktiškai teiktos kelis kartus pigesnės nei už jas sumokėta profesinio mokymo paslaugos, todėl negalėjome patvirtinti, kad, panaudojus 6 414,4 tūkst. Lt, buvo pasiektas pakankamas ir šias išlaidas atitinkantis profesinės reabilitacijos rezultatas. Pasiūlėme svarstyti galimybę pertvarkyti profesinės reabilitacijos sistemą, nustatyti atitinkamą jos efektyvumo vertinimo metodiką.
- Neįsitikinus išlaidų patyrimu ir mokėtinų sumų teisingumu, kompensuotos kelionės išlaidos (2 161,3 tūkst. Lt) aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse dalyvaujantiems asmenims ir pervestos lėšos (2 321,9 tūkst. Lt) bankui subsidijoms būsto kredito daliai padengti. Ministerijai rekomendavome svarstyti galimybę nustatyti maksimalų kompensuojamų kelionės išlaidų dydį, lyginant su įsidarbinusio asmens darbo užmokesčiu.
- Dėl netinkamai ar neaiškiai nustatytų socialinės įmonės statuso įgijimo ir netekimo sąlygų sudarytos prielaidos įmonėms nepagrįstai ar nesąžiningai įgyti šį statusą ir gauti valstybės pagalbą (dalį iš 53 845,9 tūkst. Lt), nesiorientuojant į socialinėms įmonėms nustatyto tikslo siekimą. Pasiūlėme inicijuoti socialinės įmonės statuso įgijimo ir netekimo sąlygų patikslinimą arba nustatyti papildomas sąlygas valstybės pagalbai gauti.
- Nesant teisinio ir praktinio pasikeitusių duomenų apie išmokų gavėjus vertinimo mechanizmo, mažiausiai 1 872,1 tūkst. Lt vaikų išlaikymo fondo išmokų išmokėta asmenims, praradusiems teisę jas gauti ir nevykdžiusiems pareigos informuoti apie pasikeitusias aplinkybes. Rekomendavome įstatyme nustatyti Vaikų išlaikymo fondo administratoriaus teises, pareigas ir priemones, kurias administracija taikytų tikrindama aplinkybes, turinčias įtakos teisei gauti išmoką.
- Savivaldybei pateikus neteisingus duomenis apie valstybės išlaikomų vaikų skaičių, 864 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų globos namų išlaikymo dotacijoms panaudota ne pagal paskirtį. Ministerijai rekomenduota imtis teisinių priemonių, kad būtų pašalintos neteisėto lėšų panaudojimo globos namų išlaikymui pasekmės.

- Dėl netinkamai įvykdyto viešojo pirkimo – sustambinus pirkimo objektą ir nustačius per aukštus, neproporcingus kvalifikacinius reikalavimus tiekėjams – už tą pačią sumą (11 099,9 tūkst. Lt) maisto produktais aprūpinta mažiau skurstančių asmenų.
- Tam tikra apimtimi dalis ministerijos funkcijų dėl teisės aktų projektų rengimo ir vertinimo buvo vykdoma ES lėšomis finansuojamo projekto metu, sudarius terminuotas darbo sutartis su ministerijos valstybės tarnautojais. Valstybės kontrolė Seimui pateikė pasiūlymus, kurie turėtų padėti išvengti galimo piktnaudžiavimo, kai už darbus dėl funkcijų dubliavimo gali būti sumokėta antrą kartą.
- Ministerija ėmėsi priemonių įgyvendindama Valstybės kontrolės teiktas rekomendacijas dėl atrankos projektų, tačiau jų nepakako, kad 2014 m. būtų tinkamai vykdyta projektų atranka, patikslintų projektų paraiškų vertinimas ir projektų įgyvendinimas. Ministerijai rekomendavome nustatyti komisijų pareigą įvertinti metines projektų vykdytojų ataskaitas prieš pratęsiant lėšų skyrimo sutartį.

IŽANGA

Audito tikslas – įvertinti konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių duomenis ir pareikšti nepriklausomą nuomonę, taip pat įvertinti valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumą ir pareikšti nepriklausomą nuomonę.

Audituojamas subjektas – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Tai Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga, formuojanti valstybės politiką, organizuojanti, koordinuojanti ir kontroliuojanti jos įgyvendinimą darbo politikos, socialinio draudimo politikos, socialinės paramos politikos, šeimos ir jaunimo politikos, socialinės integracijos, valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti politikos, bendruomenių ir nevyriausybių organizacijų plėtros politikos srityse.

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ dėmesys skiriamas galimybės suteikimui kiekvienam žmogui realizuoti savo potencialą ir kartu kurti gyvenimo kokybę, kurią planuojama pasiekti mažinant gyventojų skurdą, socialinę atskirtį, nedarbą.

Siekiant gerinti gyvenimo kokybę ir didinti socialinę sanglaudą, daug dėmesio skiriama gyventojų užimtumo didinimui, bendruomenių ir nevyriausybių organizacijų vaidmens sprendžiant kylančias socialines, ekonomines ir kultūrines problemas stiprinimui, naujų formų ir būdų, leidžiančių rezultatyviau ir efektyviau spręsti socialines problemas, paieškai ir diegimui.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos savininko teises ir pareigas įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Audituojamu laikotarpiu Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai vadovavo ministrė Algimanta Pabedinskienė, vyriausiojo buhalterio funkcijas vykdė Apskaitos ir atskaitomybės departamento direktorė Marija Romanovska.

Audituojamas laikotarpis – 2014 metai.

Valstybinio audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu nustatyti dalykai, o nepriklausoma nuomonė dėl konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių duomenų, valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams pareiškiami valstybinio audito išvadoje.

AUDITO APIMTIS IR METODAI

Finansinis (teisėtumo) auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus, Tarptautinius audito standartus ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, siekiant gauti pakankamą užtikrinimą, kad metinėse konsoliduotosiose finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose nėra reikšmingų iškraipymų, o valstybės lėšos ir turtas valdomi, naudojami ir disponuojama jais teisėtai. Visiškas užtikrinimas neįmanomas dėl audito apribojimų ir to fakto, kad netikrinome visų (100 proc.) ūkinių operacijų, ūkinių įvykių ir sudarytų sandorių. Audito metu buvo atlikta išsami rizikos analizė, apskaitos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimas. Audito procedūros buvo atliktos svarbiausiose audito srityse, atrinkus audito pavyzdžius, kurie geriausiai reprezentavo visumą.

Dėl konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio

Konsoliduotųjų metinių finansinių ataskaitų rinkinį sudarė Finansinės būklės ataskaita, Veiklos rezultatų ataskaita, Pinigų srautų ataskaita, Grynojo turto pokyčių ataskaita ir Finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas, parengti pagal 2014 m. gruodžio 31 d. duomenis.

Finansinės būklės ataskaitoje 2014 m. pradžioje turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų, grynojo turto ir mažumos dalies likutis buvo iš viso 960 908,9 Lt, pabaigoje – 1 429 012,1 tūkst. Lt.

2014 m. konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys sudarytas pagal ministerijos, 57 jai pavaldžių įstaigų, 10 teritorinių darbo biržų, pavaldžių Lietuvos darbo biržai, ir vienos viešosios įstaigos pateiktus duomenis.

Dėl konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio

2014 m. konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinį sudarė Biudžeto sąmatų vykdymo ataskaitų aiškinamasis raštas, Biudžetinių įstaigų pajamų įmokų į biudžetą, biudžeto pajamų iš mokesčių ir kitų lėšų, skiriamų programoms finansuoti, ataskaita, Biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo ataskaita, Finansinės nuomos (lizingo) ir pirkimo išsimokėtinai įsipareigojimų ataskaita, Mokėtinų ir gautinų sumų ataskaita ir Nepanaudotų biudžetinių įstaigų pajamų įmokų į valstybės biudžetą, valstybės biudžeto pajamų iš mokesčių ir kitų lėšų, skiriamų programoms finansuoti, ataskaita, parengti pagal 2013 m. gruodžio 31 d. duomenis.

2014 m. konsoliduotosios biudžeto vykdymo ataskaitos sudarytos ministerijos ir jai 57 pavaldžių įstaigų biudžeto vykdymo ataskaitų pagrindu.

Ministerija ir jai pavaldžios įstaigos 2014 m. vykdė 18 programų:

- „Užimtumo didinimas“;
- „Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“;
- „Socialinių paslaugų plėtra globos ir kitose įstaigose“;
- „Valstybinės pensijos, šalpos ir kitos socialinės paramos išmokos“;
- „Išmokos vaikams“;
- „Vaikų išlaikymo fondas“;
- „Socialinės apsaugos srities specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams“;
- „Specialioji valstybės paramos gyvenamiesiems namams butams įsigyti finansavimo programa“;
- „Šeimos gerovės ir vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimas“;

- „Jaunimo politikos įgyvendinimas“;
- „Neįgalųjų socialinė integracija“;
- „Socialinės aprėpties stiprinimas“;
- „Europos pabėgėlių fondo programa“;
- „Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai programa“;
- „Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtra“;
- „Vietos bendruomenių savivaldos programa“;
- „Socialinės apsaugos ir darbo politikos įgyvendinimo administravimas“;
- „Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas“.

Joms įgyvendinti panaudota 2 764 545 tūkst. Lt asignavimų; 2 752 330,1 tūkst. Lt išlaidoms (iš jų 161 926,2 tūkst. Lt darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui) ir 12 215,3 tūkst. Lt turtui įsigyti.

Vadovaujantis Užimtumo rėmimo įstatymu, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavesta administruoti ir Užimtumo fondo lėšas. Šis fondas yra piniginės lėšos, kaupiamos ir saugomos ministerijos sąskaitoje. Jis atskiras nuo valstybės biudžeto. 2014 m. fondo pajamas sudarė nepanaudotas praeitų metų likutis (3 759,02 tūkst. Lt), Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos į fondą pervestos lėšos (168 582,2 tūkst. Lt), Lietuvos darbo biržos pajamos (73,5 tūkst. Lt), kitos teisėtai gautos lėšos (982,3 tūkst. Lt). Jos panaudotos vykdyti Užimtumo rėmimo įstatyme nustatytas aktyvias darbo rinkos politikos priemones (87 803,96 tūkst. Lt), išlaikyti ir plėtoti Lietuvos ir 10 teritorinių darbo biržų (71 397,05 tūkst. Lt), administruoti Užimtumo fondą (847,9 tūkst. Lt).

Dėl lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo

Vertiname ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumą ir jų naudojimą įstatymų nustatytiems tikslams. Audito metu vertiname:

- turto teisinės registracijos, jo naudojimo ir nurašymo, perdavimo kitiems viešojo sektoriaus subjektams teisėtumą ir kt.;
- prekių, paslaugų pirkimo, darbo užmokesčio mokėjimo, specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybėms, Užimtumo fondo lėšų naudojimo, socialinių įmonių finansavimo ir kitų išlaidų funkcijoms vykdyti teisėtumą;
- pajamų už suteiktas paslaugas ir parduotas prekes gavimą ir pervedimą į valstybės biudžetą.

Atliekant minėtas audito procedūras, vadovautasi teisės aktais, kurie pateikti 5 priede.

Vertindami, kaip laikomasi teisės aktų reikalavimų, atsižvelgėme į pažeidimų poveikį ir su audituojamu subjektu aptarėme juos lėmusias priežastis.

PASTEBĖJIMAI, IŠVADOS, REKOMENDACIJOS

Neturėjome reikšmingų pastabų dėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų ir finansinių ataskaitų rinkinių.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta vizija „pažadinti visuomenės ir kiekvieno jos nario kūrybiškumą, susitelkti prie idėjų, kurios padėtų Lietuvai tapti modernia, veržlia, atvira pasauliui, puoselėjančia savo nacionalinį tapatumą šalimi“. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinkamas funkcijų įgyvendinimas, teisingas ir efektyvus lėšų valdymas ministerijai pavestose srityse turi didelės reikšmės siekiant įgyvendinti viziją ir taip prisidėti prie Lietuvos gyventojų gerovės gerinimo.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Vyriausybės pavestas funkcijas įgyvendina darbo politikos, socialinio draudimo politikos, socialinės paramos politikos, šeimos ir jaunimo politikos, socialinės integracijos, valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti, bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos srityse.

1. DARBO POLITIKA

Viena svarbiausių ministerijos veiklos sričių yra darbo politika. Jai įgyvendinti 2014 m. ministerija panaudojo 388,8 mln. Lt. Didžiąja dalimi darbo politikos sritis įgyvendinta Užimtumo fondo ir ES paramos lėšomis bei iš valstybės biudžeto lėšų skirtos specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybėms.

Vyriausybės nutarimu¹ ministerijai pavesta įgyvendinti darbo politikos sritį, kuri apima veiklas, susijusias su aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimu, socialinių įmonių rėmimu, darbuotojų sauga ir sveikata darbe, darbo santykių reglamentavimu ir kt.

Audito metu vertinome Užimtumo fondo, Europos Sąjungos lėšomis ir savivaldybėms skirtomis specialiosiomis tikslinėmis dotacijomis finansuojamų aktyvių darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimą, socialinių įmonių srities reglamentavimą ir joms skirtos valstybės pagalbos panaudojimą bei atsiskaitymą už ją.

1.1. Dėl aktyvių darbo rinkos politikos priemonių

Didžiausią dalį darbo politikos srityje sudaro aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimas, tam tikslui panaudota 192,2 mln. Lt. Ankstesnių auditų metu, įvertinę šių priemonių vykdymą, teikėme rekomendacijas dėl paraiškų steigiamos darbo vietos subsidijai gauti vertinimo metodikos ir vertinimo kriterijų nustatymo, subsidijos dydžio pagal darbų pobūdį diferencijavimo, įsteigtos darbo vietos išlaikymo ilgesnį laikotarpį ir jos minimalaus užimtumo, asistento neįgaliajam būtinumo įvertinimo kriterijų ir tvarkos nustatymo, taip pat

¹ LR Vyriausybės 1998-07-17 nutarimu Nr. 892 (2010-10-13 Nr. 1463 redakcija) patvirtintų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų 7.1 p.

teiktos rekomendacijos dėl viešųjų darbų finansavimo. Pažymėtina, kad ministerija daugelį rekomendacijų sieja su projekto „Lietuvos socialinio modelio, apimančio užimtumo didinimą, darbo santykių reglamentavimo tobulinimą ir socialinio draudimo tvarumą, sukūrimas“ įgyvendinimu ir rengiamais teisės aktų pakeitimais, todėl nuolat stebime jų įgyvendinimą. Audito poveikį galėsime įvertinti po to, kai bus pateikti tvirtinti šie teisės aktų projektai.

Tęsdami aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo analizę, šio audito metu detaliau nagrinėjome viešųjų darbų, bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinio mokymo įgyvendinimą, bedarbių teritorinio judumo ir transporto išlaidų, patirtų kitose priemonėse, kompensavimą.

1.1.1. Viešųjų darbų finansavimas

Viena plačiausiai taikomų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių yra viešieji darbai. Jie įstatyme apibrėžiami kaip laikino pobūdžio darbai, teikiantys socialinę naudą vietos bendruomenei, padedantys palaikyti ir (ar) plėtoti vietos bendruomenės socialinę infostruktūrą. Tokių darbų trukmė per 12 mėnesių laikotarpį negali būti ilgesnė kaip 6 mėnesiai².

Viešiesiems darbams 2014 m. skirta ir panaudota 32 proc. visų aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms vykdyti patvirtintų lėšų, t. y. 26,3 mln. Lt specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybėms, 35,8 mln. Lt Užimtumo fondo lėšų.

Ankstesnio audito metu vertindami lėšų naudojimą aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms finansuoti, nustatėme, kad ministerija, skirdama specialiosios tikslinės dotacijos lėšas savivaldybėms vykdyti valstybės perduotą funkciją (dalyvauti rengiant ir įgyvendinant darbo rinkos politikos priemones ir gyventojų užimtumo programas), nesiėmė priemonių, kad ši funkcija skirtingomis lėšomis būtų vykdoma plačiau, ne tik finansuojant viešuosius darbus. Ministerijai siūlėme imtis priemonių dėl darbo rinkos politikos priemonių ir gyventojų užimtumo programų funkcijos įgyvendinimo platesne apimtimi, dėl viešųjų darbų metu vykdomų savarankiškų savivaldybių ir valstybės funkcijų atskyrimo, detalesnio viešųjų darbų požymių apibrėžimo.

Kaip ministerija ketina įgyvendinti rekomendacijas

Ministerija viešuosius darbus reglamentuojančių teisės aktų pakeitimų 2014 m. neinicijavo, motyvuodama vykdomu projektu „Lietuvos socialinio modelio, apimančio užimtumo didinimą, darbo santykių reglamentavimo tobulinimą ir socialinio draudimo tvarumą, sukūrimas“, kurio metu rengiamas Užimtumo įstatymo projektas, įgyvendinsiantis dėl viešųjų darbų teiktas rekomendacijas.

Ministerija informavo, kad viešųjų darbų organizavimą ir finansavimą planuoja perduoti savivaldybėms, todėl neliks būtinybės savarankiškų funkcijų vykdymui priskirtus darbus atskirti nuo valstybinių funkcijų vykdymo darbų.

Taip pat rengiamame Užimtumo įstatymo projekte detaliau apibrėžiami viešuosius darbus apibūdinantys laikinumo ir socialinės naudos bendruomenei požymiai.

Nustatyti dalykai liko aktualūs ir 2014 m., nes metodikų, tvarkų, leidžiančių savivaldybėms dalyvauti kitose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ir užimtumo programose, ministerija neparengė, todėl savivaldybės 2014 m. specialiosios tikslinės dotacijos lėšas naudojo finansuoti tik vieną aktyvios darbo rinkos politikos priemonę – viešuosius darbus. Be to, viešųjų darbų metu savivaldybės kaip ir ankstesniais metais vykdė pagal pobūdį savarankiškoms savivaldybių

² LR užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694 (2010-06-04 Nr. XI-879 redakcija) 28 str. 2 ir 9 d.

funkcijoms priskirtinus darbus, nors juos finansavo kaip valstybės perduotų funkcijų vykdymą – prisidedamos ne savivaldybių biudžeto, o specialiosios dotacijos lėšomis. Dalis šių darbų neatitiko viešiesiems darbams būdingų laikinumo ir socialinės naudos vietos bendruomenei požymių. Dėl išvardytų priežasčių negalėjome įsitikinti, kad 2014 m. dalis Užimtumo fondo ir specialiosios tikslinės dotacijos lėšų viešiesiems darbams finansuoti panaudota pagrįstai ir pagal paskirtį.

Kodėl manome, kad viešieji darbai negali būti laikomi efektyvia aktyvios darbo rinkos politikos priemone?

Atkreipėme dėmesį į teisinį reglamentavimą³, apibrėžiantį, kad viešieji darbai pagal savo pobūdį yra laikino pobūdžio, suteikiantys galimybę darbo ieškantiems asmenims užsidirbti pragyvenimui būtinų lėšų ir sudaryti sąlygas laikinai įsidarbinti. Mūsų nuomone, dėl šio laikinumo pobūdžio kyla abejonių, ar viešieji darbai gali būti laikomi veiksminga priemone siekiant bendro užimtumo rėmimo sistemos tikslo – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą. Viešieji darbai padeda didinti gyventojų užimtumą tik priemonės taikymo laikotarpiu, tačiau neturi esminės įtakos mažinant nedarbo lygį ilgalaikėje perspektyvoje.

Informacija apie viešųjų darbų poveikį nedarbo mažinimui

Lietuvos darbo biržos duomenimis, 2014 m. į viešuosius darbus nusiųsta beveik 22 tūkst. asmenų, iš jų tik 20,6 proc. po viešųjų darbų integravosi į darbo rinką. Panašios įsidarbinimo tendencijos ir 2012–2013 metais. Didžioji dalis viešuosius darbus dirbusių asmenų vėl registruojami bedarbiais, o asmenų užimtumo ir nedarbo mažinimo tikslas nepasiekiamas.

Viešuosius darbus kaip mažiausiai efektyvią aktyvios darbo rinkos politikos priemonę įvardija ir atliktų tyrimų rezultatai. Finansų ministerijos užsakymu atlikto ES struktūrinės paramos (2007–2013 m.) poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimo metu nustatyta, kad iš aktyvių darbo rinkos politikos priemonių silpniausią poveikį po intervencijos turėjo viešieji darbai. Buvo rekomenduota į šią priemonę žiūrėti tik kaip į laikinojo užimtumo garantą, kuris buvo tinkamas ir reikalingas ekonominės krizės laikotarpiu. Kitame Finansų ministerijos užsakymu 2011 m. atliktame ESF finansuojamų užimtumą skatinančių priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinime pateikta išvada, kad viešųjų darbų įtaka įsidarbinimui palyginti menka, ši priemonė iš esmės nepagerina darbo jėgos pasiūlos, tik sukuria laikiną užimtumą. Asmenų, dalyvavusių viešuosiuose darbuose, integracijos darbo rinkoje galimybės padidėja nežymiai.

Atsižvelgiant į šių tyrimų siūlymus ir į netenkinantį viešųjų darbų kaip aktyvios darbo rinkos politikos priemonės efektyvumą, nuo 2013 m. nuspręsta ES lėšomis nefinansuoti jos įgyvendinimo, tačiau į šias aplinkybes neatsižvelgta planuojant Užimtumo fondo lėšų panaudojimą ir skiriant savivaldybėms specialiosios tikslinės dotacijos lėšų.

Dar vienas argumentas, kodėl viešieji darbai tampa nepatrauklia aktyvios darbo rinkos politikos priemone, siekiant užimtumo didinimo tikslo, – brangus šios priemonės administravimas.

Viešųjų darbų administravimo išlaidos savivaldybėse neproporcingai didelės, lyginant su savivaldybių vykdomų kitų valstybės funkcijų administravimo išlaidomis.

³ LR užimtumo rėmimo įstatymas, 28 str. 1,2 d.

Įstatyme⁴ nustatyta, kad, įgyvendinant savivaldybės patvirtintą viešųjų darbų programą, kurios metu vykdomos valstybinės (valstybės savivaldybėms perduotos) funkcijos, savivaldybėms leista nusistatyti ne daugiau kaip 7 proc. darbdaviui kompensuojamos lėšų sumos viešųjų darbų administravimo savivaldybėje išlaidoms. Apklausus Vilniaus teritorinei darbo biržai priklausančias penkias savivaldybes nustatyta, kad vidutinis nusistatytas viešųjų darbų administravimo dydis – 6 proc. Šioms išlaidoms savivaldybės naudoja specialiosios tikslinės dotacijos lėšas.

Pažymėtina, kad kitoms valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms, kurioms skiriamos specialiosios tikslinės dotacijos, vykdyti savivaldybėms nustatyti administravimo išlaidų dydžiai yra gerokai mažesni, t. y. nuo 2 iki 4 proc.⁵. Be to, kitos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės (pvz., įdarbinimas subsidijuojant, darbo rotacija ir pan.) vykdomos neskiriant administravimo išlaidų.

Neaišku, kuo pagrįstas toks administravimo išlaidų dydžio skirtumas, todėl manome, kad, viešuosius darbus palikus kaip finansuotiną aktyvios darbo rinkos politikos priemonę ir/ar valstybės perduotą savivaldybėms funkciją, tikslinga būtų įvertinti, ar tokio dydžio (7 proc.) išlaidos yra pagrįstos ir spręsti dėl jų dydžio sumažinimo.

Ministerijai neparengus metodikų, tvarkų, leidžiančių savivaldybėms dalyvauti kitose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ir užimtumo programose, kurios galėtų turėti didesnį poveikį siekiant užimtumo didinimo tikslo, nei viešieji darbai, savivaldybės daug metų visas skirtas specialiosios tikslinės dotacijos lėšas naudoja finansuoti viešuosius darbus, kurių metu vykdo savarankiškomis savivaldybių funkcijoms priskirtinus darbus. Be to, dalis finansuotų viešųjų darbų neatitiko laikinumo ir socialinės naudos vietos bendruomenei reikalavimų. Dėl to negalėjome patvirtinti, kad 2014 m. Užimtumo fondo (dalis iš 35,8 mln. Lt) ir specialiosios tikslinės dotacijos lėšos (dalis iš 26,3 mln. Lt) viešųjų darbų finansavimui panaudotos pagrįstai ir pagal paskirtį.

1.1.2. Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas

Viena iš aktyvios darbo rinkos politikos priemonių yra bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojų profesinis mokymas. Jo tikslas – padėti bedarbiams įsigyti ar tobulinti kvalifikaciją arba (ir) įgyti kompetencijų pagal formaliojo ar neformaliojo profesinio mokymo programas, jeigu to reikia siekiant įsidarbinti į laisvas darbo vietas, pradėti dirbti savarankiškai ar įspėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams pasilikti dirbti jų darbovietėse.⁶

Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesiniam mokymui (mokymo programoms, stipendijoms, kelionės, apgyvendinimo ir sveikatos patikrinimo išlaidoms kompensuoti) per 2014 metus panaudota 19 302,2 tūkst. Lt (15 901,7 tūkst. Lt Užimtumo fondo lėšų ir 3 400,4 tūkst. Lt ES lėšų).

⁴ LR užimtumo rėmimo įstatymas, 28 str. 11 d.

⁵ Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme numatytiems būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijoms 4 proc. Paramos mirties atveju įstatyme nustatyti laidojimo pašalpai nuo 2 iki 4 proc.; Socialinės paramos mokiniams įstatyme nustatyti socialinei paramai mokiniams 4 proc. Socialinių paslaugų įstatyme nustatyti socialinei globai asmenims su sunkia negalia 3 proc. Kompensacijų nepriklausomybės gynėjams, nukentėjusiems nuo 1991-01-11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, bei jų šeimoms įstatyme nustatyti kompensacijoms 2 proc.

⁶ LR užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694 (2011-11-03 Nr. XI-1632 redakcija) 23 str. 2 d.

Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą asmenų profesinis mokymas, laikomas tęstine Lietuvos profesinio mokymo sistemos dalimi, yra vykdomas pagal formaliojo ir neformaliojo profesinio mokymo programas.⁷

Audito metu vertinome neformaliojo profesinio mokymo organizavimą ir jo įgyvendinimą. 2014 m. į profesinį mokymą buvo nusiųsti 4 996 bedarbiai ir įspėti apie atleidimą asmenys, iš jų pagal neformaliojo profesinio mokymo programas – 1 712 asmenys.

Kokie reikalavimai nustatyti neformaliojo profesinio mokymo teikėjams ir jų rengiamoms programoms?

Reikalavimus neformaliojo profesinio mokymo programoms ir jų vykdymui gali nustatyti mokymą pagal šią programą užsakanti ar jį finansuojanti institucija⁸.

Apraše⁹ patvirtinti neformaliojo profesinio mokymo teikėjams ir programoms keliami reikalavimai.

22 p. nustatyta, kad neformalųjį profesinį mokymą gali vykdyti teikėjai, kurių parengtos neformaliojo profesinio mokymo programos yra suderintos (išduoda pažymą) su veiklos sričiai atstovaujanti organizacija (šakine asociacija, sąjunga, rūmais ir pan.) ir yra nurodytos privalomos programos dalys (programos aprašyme nurodoma, ką sužinos ir gebės šią programą baigęs asmuo, nurodytos galimybės tai panaudoti būsimoje darbinėje veikloje, mokymo trukmė (savaitėmis ir valandomis), trumpas mokymo planas, įgyjama kompetencija, reikalingas išsilavinimas, reikalavimai darbo stažui, specialūs reikalavimai ir (ar) apribojimai, baigiamojo tikrinimo forma ir vieta, programos teikėjas ir (ar) vykdytojas).

Atstovaujanti organizacijos atsakomybė ar pareigos suderinant profesinio mokymo programą teisės aktuose nėra apibrėžta.

Pažymėtina, kad nenustatyti atitikties šiems reikalavimams vertinimo kriterijai, todėl visos pateiktos neformaliojo profesinio mokymo programos patvirtinamos kaip atitinkančios reikalavimus ir įtraukiamos į sąrašą, neatsižvelgiant į jų turinį, o neformaliojo profesinio mokymo teikėju gali tapti bet kuris juridinis asmuo. Lietuvos darbo biržos neformaliojo mokymo teikėjų sąrašė registruotos įvairios įstaigos: viešosios organizacijos, asociacijos, uždarnosios akcinės bendrovės, akcinės bendrovės, individualios įmonės ir kt. Iš viso registruota 251 neformaliojo mokymo teikėjas.

Nenustačius konkrečių reikalavimų ir jų vertinimo kriterijų programoms, neformaliojo mokymo teikėjai parengė, o Darbo birža patvirtino įvairias skirtingo turinio, apimties, laikotarpio programas, nepagrįsdami jų kainos ir pan.

Audito metu neformaliojo mokymo programų turinio nevertinome. Išanalizavus programas, jų skaičių ir esamus teikėjus nustatyta, kad programos pavadinimą, jos turinį, trukmę ir kainą nustato pats profesinio mokymo teikėjas.

Ar pagrįsti neformaliojo profesinio mokymo programų trukmės skirtumai?

Audito metu nustatyta, kad labai skiriasi neformaliojo mokymo programų trukmė (žr. 1 priedą):

- baldų apmušėjo mokymo programa – nuo 160 iki 640 val.
- C, CE kategorijų vairuotojo mokymo programa – nuo 70 iki 90 val.

⁷ LR profesinio mokymo įstatymas, 1997-10-14 Nr. VIII-450 (2007-04-03 Nr. X-1065 redakcija), 7 str. 1 d., 12 str. 1 d.

⁸ Ten pat, 12 str. 10 d.

⁹ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009-08-13 įsakymu Nr. A1-499 patvirtinto Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo 22 p.

- Net to paties neformaliojo mokymo teikėjo programos trukmė skirtinguose regionuose labai skiriasi:
- Plataus profilio kirpėjo kvalifikacijos atnaujinimo ir tobulinimo programa profesinio mokymo teikėjo centre Vilniuje – trukmė 360 val., Druskininkų filiale – 640 val.

Abejonių kėlė ir kai kurių mokymo programų, kurių metu įgyjamos kompetencijos, mūsų nuomone, nereikalaujančios ypatingų, specialių ar išskirtinių žinių, trukmės pagrįstumas:

- valdymo pulto operatoriaus mokymo programa – 501 val.
- trikotažo lyginimo mokymo programa – 320 val.
- sušių gamintojų mokymo programa – 320 val.

Pažymėtina, kad profesinio mokymo metu asmeniui skiriama profesinio mokymo stipendija. Tokiu būdu profesinės mokymo programos trukmė turi tiesioginę įtaką stipendijos mokėjimo trukmei ir išmokėtų stipendijų, apgyvendinimo ir kelionės išlaidų, kurios kompensuojamos profesinio mokymosi metu, sumai.

Nesant nustatytų reikalavimų programoms ir trukmei, darytina prielaida, kad neformaliojo profesinio mokymo teikėjas, kuris yra kartu ir darbdavys, gali būti suinteresuotas parengti kuo ilgesnės trukmės programą, kad dalyvaujančiam mokyme asmeniui nereikėtų mokėti darbo užmokesčio, nes jis gauna stipendiją, jam kompensuojamos kelionės, apgyvendinimo ir sveikatos patikrinimo išlaidos. Bedarbiai taip pat gali būti suinteresuoti rinktis ilgesnės trukmės programas.

Kadangi kompetencijos (išskyrus vairuotojų), įgytos neformaliojo profesinio mokymo metu, nėra vertinamos, nėra galimybės mokymosi trukmės susieti su mokymosi kokybe.

Kaip nustatoma neformaliojo profesinio mokymo kaina?

Įstatymas¹⁰ nustato maksimalią iš Užimtumo fondo ar valstybės biudžeto skiriamą lėšų sumą kompetencijai įgyti– Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos (MMA) trys dydžiai. Į šią sumą orientuojasi neformaliojo profesinio mokymo teikėjai, nustatydami profesinio mokymo kainą. Detalesnių reikalavimų šios kainos nustatymui ar pagrindimui ministerija ar Lietuvos darbo birža (neformaliojo mokymo užsakovas) nėra nustatę.

Audito metu nustatyti atvejai, kai tokios pat ar panašios programos kaina skiriasi beveik du kartus (žr. 1 priedą):

- nagų priauginimo programa: nuo 1,1 tūkst. Lt iki 2,3 tūkst. Lt.
- manikiūro mokymo programa: nuo 2,1 tūkst. Lt iki 3,0 tūkst. Lt.
- siuvėjo operatoriaus mokymo programa: nuo 2,3 tūkst. Lt iki 3,0 tūkst. Lt
- B kategorijos transporto vairuotojo programa: nuo 1,1 tūkst. Lt iki 1,6 tūkst.

Nustatyta atvejų, kai ta pati programa yra patvirtinta kaip formaliojo ir kaip neformaliojo profesinio mokymo programa. Jų kaina taip pat skiriasi. Pavyzdžiui, Akmenės rajono jaunimo ir suaugusiųjų švietimo centre formaliojo profesinio mokymo kompiuterio vartojimo pagrindų programos (pateikiamas toks pat programos aprašymas) kaina yra 671 Lt, o tos pačios neformaliojo profesinio mokymo kompiuterio vartojimo pagrindų programos kaina – 528 Lt.

Taip pat nustatytas tų pačių profesinio mokymo programų kainų skirtumas išorės vartotojams ir bedarbiams ar įspėtiems apie atleidimą asmenims. Kaina išorės vartotojams yra žymiai mažesnė nei profesinio mokymo programos kaina. Pavyzdys pateikiamas lentelėje.

¹⁰ LR užimtumo rėmimo įstatymas, 23 str. 10 d.

1 lentelė. Tų pačių neformaliojo profesinio mokymo programų skirtumai

Pavadinimas	Išorės vartotojams kaina (Lt)	Profesinio mokymo kaina (Lt)
Sodybos želdinių prižiūrėjo programa	966,78	1540
Barmeno kvalifikacijos tobulinimo programa	759,62	1580
Plataus profilio kirpėjo kvalifikacijos palaikymo mokymo programa	759,62	1580
Rankų ir kojų priežiūros specialisto mokymo programa	1312	2100
Suvirintojo elektra	1726	2400

Šaltinis – VšĮ Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centras

Be to, pastebėta, kad 2014 metais dalis profesinio mokymo teikėjų pakėlė profesinio mokymo kainas nepakeitę jų turinio, trukmės ir kt., t. y. kainos pakilimo priežastis galėjo būti padidėjusi MMA, nes neformaliojo profesinio mokymo programos maksimali kaina gali būti ne daugiau nei 3 MMA. Mūsų nuomone, toks pakėlimas, išlikus tam pačiam programos turiniui ir trukmei, yra nepagrįstas.

Pažymėtina, kad nėra reikalavimo kainos pagrįsti sąnaudomis, todėl tai daro įtaką kainų skirtumams ir kai kurių profesinio mokymo teikėjų orientavimuisi į patvirtintą maksimalią mokymų kainą. Audito metu nustatyta, kad apie 30 proc. neformaliojo profesinio mokymo programų kainos yra maksimalios (3 MMA).

Ministerijai nenustačius pakankamų reikalavimų neformaliojo profesinio mokymo teikėjams ir jų programoms, mokymo tiekėju galėjo tapti bet kuris subjektas, o neformaliojo profesinio mokymo kokybė, trukmė ir kaina galėjo labai skirtis, todėl galėjo būti neužtikrintas įstatyme¹¹ nurodytas profesinio mokymo veiksmingumo principo laikymasis, o lėšos (dalis iš 19 302,2 tūkst. Lt), skirtos neformaliajam profesiniam mokymui, panaudotos neracionaliai.

Kadangi įstatyme¹² ministerija yra įgaliota nustatyti reikalavimus neformaliojo profesinio mokymo programoms ir jų vykdymui, o audito metu nustatyti reikšmingi dalykai turi įtakos lėšų panaudojimo efektyvumui, manome, kad ministerija turėtų patikslinti ir papildyti reikalavimus neformaliojo profesinio mokymo programoms ir jų teikėjams, mokymo trukmės ir kainos pagrindimui, siekiant užtikrinti reikiamą neformaliojo profesinio mokymo kokybę ir tuo pačiu efektyvų lėšų naudojimą šiam tikslui.

1.1.3. Kelionės išlaidų kompensavimas

Vykdydamos aktyvias darbo rinkos politikos priemones – viešuosius darbus, profesinį mokymą, bedarbių teritorinį judumą, teritorinės darbo biržos kompensuoja bedarbiams kelionės išlaidas. Šioms kompensacijoms 2014 m. pagal minėtas priemones panaudota 2 161,3 tūkst. Lt: 1 835,1 tūkst. Lt Užimtumo fondo lėšų ir 326,2 tūkst. Lt ES lėšų.

Kelionės kompensacijos bedarbiams, kaip ir ankstesniais metais, apmokėtos nepateikus jas pateisinančių dokumentų.

Kaip minėjome ankstesniame audite, įstatyme¹³ nurodyti konkretūs kompensuojami kelionės būdai (vietiniu, tarp miestiniu transportu, nuosavu automobiliu) suponuoja įstatymų leidėjo valią

¹¹ LR profesinio mokymo įstatymas, 4 str. 3 p.

¹² Ten pat, 12 str. 10 d.

¹³ LR užimtumo rėmimo įstatymas, 33 str. 3 d.

kompensuoti tik faktiškai patirtą tokių išlaidų sumą, tačiau darbo biržos šias kelionės išlaidas kompensuoja neįsitikinusios, ar kelionė įvyko, neatsižvelgdamos, kokia transporto rūšimi vykta, pasitikėdamos tik asmens pateikta informacija apie gyvenamąją vietą, nuo kurios priklauso kompensuojamos kelionės kaina, t. y. neįsitikinę bedarbių patirtomis kelionės išlaidomis.

Ministerijai rekomendavome nustatyti asmens pateikiamų duomenų apie gyvenamąją vietą ir patirtų transporto išlaidų tikrumą įvertinimo kontrolės priemonės arba, nesant galimybių įsitikinti patiriamų transporto išlaidų patikimumu, svarstyti esamo transporto išlaidų kompensavimo būdo pakeitimo tikslingumą ir inicijuoti atitinkamus teisės aktų pakeitimus.

Ministerija pripažino, kad teritorinės darbo biržos neturi galimybių patikrinti, ar asmuo tikrai patyrė būtent tokio dydžio transporto išlaidas, todėl apsvarsčiusi kelionės išlaidų kompensavimo būdą informavo¹⁴, kad planuoja pakeisti galiojančias kelionės išlaidų apmokėjimo formuluotes dėl faktinių kelionės išlaidų kompensavimo, t. y. apmokėti fiksuotą kelionės lėšų dydį. Pažymėtina, kad 2014 m. teisės aktai liko nepakitę, todėl negalėjome patvirtinti 2 161,3 tūkst. Lt išlaidų pagrįstumo.

Be to, išnagrinėję 2014 m. lėšų naudojimą kelionės išlaidoms kompensuoti, vykdant bedarbių teritorinio judumo priemonę, nustatėme, kad tam tikrais atvejais transporto išlaidų kompensacija sudarė daugiau nei 50 proc. įsidarbinusio asmens darbo užmokesčio.

Transporto išlaidų kompensavimo pavyzdys

Bedarbis įsidarbino darbovietėje, nutolusioje nuo gyvenamosios vietos 148 km tik 4 val. per dieną (20 val. per savaitę) darbui už mėnesinį 500 Lt darbo užmokestį. Jam kompensuojamos savaitgalio kelionių išlaidos – 296,86 Lt, o tai sudaro 59 proc. darbo užmokesčio dydžio.

Atkreipiame dėmesį, kad teisės aktais nustatyta minimali kelionės išlaidų ir gaunamo atlyginimo proporcijos riba (20 proc.), kai šios išlaidos gali būti kompensuojamos, tačiau nenustatyta maksimali riba, todėl gali susidaryti situacija, kai Užimtumo fondo lėšomis kompensuojamos kelionės išlaidos viršys 100 proc. asmens gaunamo atlygio. Siekdami, kad ribotos fondo lėšos būtų efektyviau panaudojamos siekiant bendrų užimtumo rėmimo tikslų, siūlytume svarstyti galimybę nustatyti maksimalų kompensuojamų transporto išlaidų dydį, lyginant su įsidarbinusio asmens darbo užmokesčiu.

Nepriėmus atitinkamų teisės aktų pakeitimų dėl kelionės išlaidų kompensavimo būdo, kelionės išlaidos aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse dalyvaujantiems asmenims kompensuotos, neįsitikinus tokių išlaidų patyrimu, todėl negalime patvirtinti, kad 2 161,3 tūkst. Lt lėšų panaudota pagrįstai, laikantis įstatymo reikalavimų.

1.2. Dėl socialinių įmonių statuso

Įgyvendindama darbo srities politiką, ministerija ir jai pavaldi Lietuvos darbo birža 2014 m. socialinėms įmonėms skyrė 53 845,9 tūkst. Lt valstybės pagalbos lėšų: 34 565,2 tūkst. Lt ES ir 19 280,7 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų. Lietuvos darbo biržos duomenimis, valstybės pagalba buvo skirta 140 įregistruotų socialinių įmonių.

Socialinės įmonės tikslas – įdarbinti tikslinėms grupėms priklausančius asmenis, praradusius profesinį ir bendrąjį darbingumą, ekonomiškai neaktyvius, negalinčius lygiomis sąlygomis

¹⁴ LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2015-03-16 raštas Nr. (13.4-51)SD-1685.

konkuruoti darbo rinkoje, skatinti šių asmenų grįžimą į darbo rinką, jų socialinę integraciją ir mažinti socialinę atskirtį.¹⁵

Socialinės įmonės yra dviejų tipų: socialinės įmonės, kuriose įdarbinti tikslinėms grupėms (neįgalieji, asmenys, grįžę iš laisvės atėmimo vietų, asmenys, priklausomi nuo narkotinių medžiagų, ilgalaikiai bedarbiai ir kt.¹⁶) priklausantys asmenys sudaro ne mažiau kaip 40 proc. visų dirbančiųjų, ir neįgaliųjų socialinės įmonės, kuriose neįgaliųjų grupei priskirti asmenys sudaro ne mažiau kaip 50 proc.¹⁷

Ar tinkamai nustatytos socialinės įmonės statuso, suteikiančio teisę gauti valstybės pagalbą ir kitas išskirtines teises, įgijimo ir netekimo sąlygos?

Įstatyme nėra nustatytas socialinėse įmonėse dirbančių asmenų minimalus darbo valandų skaičius, tuo tarpu neįgaliųjų socialinės įmonės darbuotojams minimalus darbo valandų skaičius per mėnesį yra ne mažiau kaip 80 darbo valandų. Įstatyme nenustačius socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų minimalaus darbo laiko, gali būti, kad įmonės įdarbina asmenis, priklausančius socialiai jautrioms asmenų grupėms, tik siekdamos gauti socialinei įmonei įstatymu nustatytas privilegijas (teisė gauti darbo užmokesčio ir kitas subsidijas, pelnas nėra apmokestinamas, išskirtinė teisė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, teisė gauti valstybės turtą pagal panaudą ir kt.), o ne tam, kad būtų pasiektas tokio tipo įmonėms keliamas tikslas.

Audito metu nustatyti atvejai, kai socialinės įmonės tikslinėms asmenų grupėms priklausančius asmenis priima dirbti nustatydami labai trumpą darbo trukmę. (žr. 2 priedą).

Manome, kad tokia socialinėje įmonėje įdarbinto tikslinei grupei priklausančio asmens darbo trukmė nesudaro tinkamų sąlygų asmeniui grįžti į darbo rinką, o mokamas labai mažas darbo užmokestis neturi jokios įtakos jo socialinei atskirčiai mažinti, todėl kyla abejonių dėl socialinės įmonės tikslo įgyvendinimo.

Įvertinę šias aplinkybes, siūlytume ministerijai inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kad socialinėse įmonėse, kaip ir neįgaliųjų socialinėse įmonėse dirbantiems asmenims būtų nustatytas tinkamiausias minimalus darbo laikas, leidžiantis pasiekti įmonei keliamus tikslus.

Nėra aiški įstatymo leidėjo valia, ar socialinėms įmonėms draudžiama vykdyti neremtiną veiklą, ar ją leidžiama vykdyti, nustačius gaunamų pajamų iš tokios veiklos apribojimą. Įmonės, siekiančios gauti socialinės įmonės statusą, turi tenkinti įstatyme nustatytas sąlygas. Viena jų – nevykdyti veiklos, įtrauktos į socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašą, kurį tvirtina Vyriausybė, arba iš tokios veiklos pajamos turi sudaryti ne daugiau kaip 20 proc. visų įmonės pajamų. Pagal tokį teisinį reglamentavimą nustačius neremtinės veiklos procentą, kurio socialinės įmonės negali viršyti, netenka prasmės nustatytas absoliutus draudimas ją vykdyti.

Socialinės įmonės statuso netekimo sąlyga 6 mėnesius iš eilės nevykdyti neremtinės veiklos arba iš jos gauti ne daugiau kaip 20 proc. pajamų nėra aiški ir tuo gali būti piktnaudžiuojama, siekiant gauti valstybės pagalbą ar kitų išskirtinių teisių.

Socialinės įmonės kiekvieną mėnesį teritorinei darbo biržai teikia duomenis apie remtiną ir neremtiną veiklos mėnesines pajamas. Lietuvos darbo biržos duomenimis 2014-12-31 įregistruota 140 socialinių įmonių, iš jų 79 (56 proc.) vykdo neremtiną veiklą ir iš jos gauna pajamų.

¹⁵ LR socialinių įmonių įstatymas, 2004-06-01 Nr. IX-2251 (2011-12-01 Nr. XI-1771 redakcija), 2 str.

¹⁶ Ten pat, 4 str. 1 d.

¹⁷ Ten pat, 3 str. 2 d. 2 p.

Nustatėme atvejį, kai socialinės įmonės 5 mėnesius iš eilės vykdo tokią neremtiną veiklą ir gauna iš jos daugiau nei 20 proc. pajamų, po to, siekdamas neprarasti socialinės įmonės statuso, 1 mėnesį užregistruoja mažiau nei 20 proc. tokios neremtinios veiklos pajamų, o toliau vėl vykdo neremtiną veiklą (žr. 2 priedą).

Pažymėtina, kad tokiu būdu socialinės įmonės didžiąją laiko dalį užsiima neremtiną veikla ir iš esmės neatitinka socialinei įmonei keliamų reikalavimų, tačiau dėl įstatymo reglamentavimo panaikinti socialinės įmonės statusą tik tuo atveju, „jeigu socialinė įmonė daugiau kaip šešis mėnesius iš eilės per einamųjų metų laikotarpį neatitiko bent vienos nustatytos sąlygos“, jos statuso nepraranda ir visą laikotarpį nepertraukiamai naudoja valstybės pagalbos lėšomis.

Neremtinios veiklos pajamų socialinėje įmonėje pavyzdys

Nagrinęjant UAB „S“ Lietuvos darbo biržai teikiamas finansines ataskaitas nustatyta, kad 4–5 mėnesius iš eilės ji nurodo didesnes nei 20 proc. neremtinios veiklos pajamas, o 1 mėn. jas registruoja mažesnes nei leidžiamas dydis. Tokiu būdu per 2013 m. laikotarpį įmonė didesnes nei 20 proc. neremtinios veiklos pajamas gavo 9 mėnesius, per 2014 m. iš viso 10 mėnesių, o bendra neremtinios veiklos metinė pajamų suma sudarė 56,16 proc. visų įmonės pajamų. Pažymėtina, kad įmonė visą minimą laikotarpį gavo valstybės pagalbą (subsidią darbo užmokesčiui ir valstybinio socialinio draudimo įmokoms).

Pažymėtina, kad valstybės pagalbos gavimui keliami vienintelė sąlyga – socialinės įmonės statuso turėjimas. Tuo tarpu teisė naudotis kai kuriomis kitomis lengvatomis suteikiama ne tik turint socialinės įmonės statusą, bet ir atitinkant nustatytas papildomas sąlygas. Pavyzdžiui, Pelno mokesčio įstatyme¹⁸ nustatyta, kad socialinių įmonių pelnas apmokestinamas 0 proc. pelno mokesčio tarifu, jeigu ši įmonė atitinka 3 sąlygas: turi galiojantį socialinės įmonės statusą; tikslinėms grupėms priskirtų darbuotojų skaičius per mokestinį laikotarpį sudaro ne mažiau 40 proc. visų darbuotojų ir nevykdo neremtinios veiklos arba iš šios veiklos gautos pajamos per mokestinį laikotarpį sudaro ne daugiau kaip 20 proc. visų įmonės pajamų.

Pastebėjome atvejį, kai įmonė, galimai neatitikusi šių Pelno mokesčio įstatyme nustatytų sąlygų per mokestinį 2013 m. laikotarpį, pasinaudojo socialinei įmonei suteikta teise nemokėti pelno mokesčio (0 proc.) nuo uždirbto 4 mln. Lt pelno. Informacija apie šį atvejį bus perduota apskrities valstybinei mokesčių inspekcijai.

Įmonės tą pačią veiklą gali priskirti skirtingoms veiklos rūšims, t. y. ir remtinai, ir neremtinai veiklai, nes Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (EVRK), pagal kurį buvo patvirtintas¹⁹ neremtinų veiklų sąrašas, šiuo metu negalioja, o naujame EVRK²⁰ pakeisti veiklų kodai ir pavadinimai. Tokiu būdu gali būti neidentifikuotas socialinės įmonės neremtinios veiklos vykdymas, kuris yra viena iš socialinės įmonės statuso netekimo sąlygų.

Veiklos priskyrimo remtinai ar neremtinai veiklai pavyzdys

Iš veiklos „Automobilių ir lengvųjų variklinių transporto priemonių nuoma ir išperkamoji nuoma“ (EVRK kodas – 77.11) gautas pajamas viena įmonė priskiria remtinai, kita – neremtinai veiklai.

Siekiant išvengti įmonių piktnaudžiavimo neaiškiai apibrėžtomis socialinės įmonės statuso netekimo sąlygomis ir nepagrįsto naudojimosi valstybės pagalba, siūlome apsvarstyti socialinės įmonės statuso išlaikymo tikslingumą atsižvelgiant į metines neremtinios veiklos pajamas ir

¹⁸ LR pelno mokesčio įstatymas, 2001-12-20 Nr. IX-675, 5 str. 5 d. (2008-07-14 Nr. X-1697 redakcija).

¹⁹ LR Vyriausybės 2004-11-29 nutarimu Nr. 1501 patvirtintas Socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašas.

²⁰ Statistikos departamento direktoriaus 2007-10-31 įsakymu Nr. DĮ-226 patvirtintas Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius

inicijuoti įstatymo patikslinimą; arba šalia socialinės įmonės statuso turėjimo nustatyti papildomas sąlygas valstybės pagalbai gauti. Taip pat inicijuoti neremtinės veiklos sąrašo atnaujinimą pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus aktualią redakciją.

Kuo svarbus socialinių įgūdžių lavinimo ir socialinės integracijos priemonių planas?

Įmonėms, siekiančioms gauti socialinės įmonės statusą, privaloma parengti tikslinems asmenų grupėms priklausančių asmenų socialinių įgūdžių lavinimo bei socialinės integracijos priemonių planą²¹, kuris turi atitikti ministro įsakymu patvirtintą plano struktūrą ir jo vertinimo kriterijus²² ir kasmet turi būti tikslinamas.

Lietuvos darbo birža, prieš priimdama sprendimą suteikti socialinei įmonei statusą ar ne, turi įvertinti minėtą planą. Remiantis įsakymu socialinės įmonės pateiktas integracijos priemonių planas vertinamas tokiais kriterijais kaip jo struktūros reikalavimai, tinkamumas, tikslingumas, realumas, valstybės subsidijuojamų priemonių planavimo vertinimas, kompleksiškas.

Nesant detalesnio išaiškinimo, kas laikoma atitiktimi kriterijams ir kaip tai turi būti įvertinama, nėra galimybės jų palyginti su tam tikru standartu ir objektyviai įvertinti. Planų atitiktį kriterijams vertina teritorinių darbo biržų specialistai, savo priimtų sprendimų dėl vertinimo nedokumentuodami, t. y. jų nepagrįsdami. Neaiškų plano vertinimo procesą ir jo rezultatus patvirtina ir tai, kad socialinės įmonės teikia savo turiniu ir priemonių apimtimi skirtingus planus, kai kuriuose net nenurodant visos reikiamos informacijos jo tinkamumui, pvz. laukiamam priemonių efektyvumui, įvertinti. Tačiau nepaisant minėtų skirtumų šie planai pripažįstami kaip atitinkantys nustatytus kriterijus.

Manome, kad, siekiant tinkamai įvertinti įmonių atitiktį socialinės įmonės statuso įgijimui keliamoms sąlygoms, būtina nustatyti aiškius plano atitikties kriterijams įvertinimo standartus ir minimalius reikalavimus socialinės integracijos priemonių apimčiai, rūšims ir pan. Detalesnis reikalavimų planui reglamentavimas ir aiškesnis jo vertinimas padėtų užtikrinti, kad jį įgyvendinant būtų siekiama socialinių įmonių tikslo – skatinti asmenų grįžimą į darbo rinką, jų socialinę integraciją ir mažinti socialinę atskirtį.

Nepakankamas teisinis reglamentavimas (nereglementuotas minimalus darbo laikas, neaiškiai nustatytas apribojimas vykdyti neremtiną veiklą, plano kriterijų įvertinimas) sudaro prielaidas įmonėms nepagrįstai ar nesąžiningai įgyti socialinės įmonės statusą, siekiant gauti valstybės pagalbą ir pasinaudoti kitomis socialinėms įmonėms teisės aktuose nustatytomis lengvatomis ir išskirtinėmis teisėmis. Dėl to valstybės pagalbos lėšos (dalis iš 53 845,9 tūkst. Lt) galėjo būti panaudotos nepagrįstai, nesiorientuojant į socialinėms įmonėms nustatytą tikslą.

2. SOCIALINĖS PARAMOS POLITIKA

Ministerija, įgyvendindama socialinės paramos politiką, skiria valstybės biudžeto lėšas išmokoms vaikams, išmokoms iš Vaikų išlaikymo fondo, kompensacijoms skurdžiai gyvenantiems

²¹ LR socialinių įmonių įstatymas, 8 str. 2 d. 3 p.

²² LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-09-29 įsakymu Nr. A1-225 (2012-03-09 Nr. A1-137 redakcija) patvirtinta Tikslinems asmenų grupėms priklausančių asmenų socialinių įgūdžių lavinimo bei socialinės integracijos priemonių plano struktūra ir šio plano vertinimo kriterijų sąrašas.

asmenims, premijoms daugiavaikėms motinoms mokėti, socialinėms pašalpoms. Per 2014 metus šioms sritims panaudota 537 838,5 tūkst. Lt valstybės biudžeto ir 3 087 tūkst. Lt Europos Sąjungos lėšų.

2.1. Vaikų išlaikymo fondo išmokos

Valstybė prisiėmė subsidiarią pareigą²³ teikti nepertraukiamą materialinį išlaikymą vaikams, kai to nedaro asmenys, kurie teismo sprendimu privalo juos išlaikyti pagal įstatymą²⁴. Šio valstybės įsipareigojimo vykdymą užtikrina Vaikų išlaikymo fondo administracija. Ji priima ir vykdo sprendimus dėl vaikų išlaikymo išmokų mokėjimo. Teisė gauti išmokas atsiranda tik tuo atveju, kai lėšos vaikui išlaikyti yra priteistos teismo sprendimu arba nustatytos teismo patvirtinta vaiko (vaikų) išlaikymo sutartimi ir yra mokamos periodinėmis išmokomis vieną kartą per mėnesį²⁵.

Ministerija, vykdydama valstybės socialinės paramos politiką, per 2014 metus skyrė 50 113,4 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų Vaikų išlaikymo fondui. Jo administracija šias lėšas panaudojo 23 704 vaikų išlaikymo fondo išmokoms mokėti.

Vaikų išlaikymo fondo administracija, laiku negavusi reikiamos informacijos, moka išmokas pareiškėjams, praradusiems teisę jas gauti.

Įstatymas²⁶ nurodo pareigą pareiškėjams informuoti fondo administracijos atsakingus darbuotojus apie atsiradusias aplinkybes, dėl kurių turi būti laikinai sustabdomas arba nutraukiamas valstybės teikiamas išlaikymas vaikui. Pareiškėjams neinformavus ar fondo administracijai kitaip negavus informacijos apie pasikeitusias aplinkybes, išmokos pareiškėjams toliau mokamos, taip susidaro permokos iš valstybės biudžeto. Detalesnė informacija apie permokų susidarymo priežastis pateikta 3 priede.

Permokos susidaro ir tuo atveju, kai patiems pareiškėjams atsiradusios aplinkybės, dėl kurių išmokos negali būti mokamos, nėra žinomos ir paaiškėja tik po tam tikro laiko. Fondo administracijos darbuotojai nuolat atnaujina pareiškėjų ir skolininkų bylų duomenis, įvertina išmokų mokėjimui įtakos turinčias aplinkybes. Fondo administracijos pareiga vykdyti teisingą duomenų apie pareiškėjus, vaikus ir skolininkus tvarkymą²⁷. Duomenų tikrinimo periodiškumas teisės aktais nėra numatytas, tačiau Teisės ir skolų išieškojimo skyriaus viena funkcijų tiesiogiai susijusi su skolininko duomenimis. Jie tikrinami vykdyt skolos išieškojimo procesą. Manome, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, kaip asignavimų valdytojai, teisės aktais nenustačius fondo administracijos pareigos periodiškai tikrinti informaciją dėl aplinkybių, turinčių įtakos išmokos iš vaikų išlaikymo fondo mokėjimui, nebuvo sukurtas tinkamas biudžeto lėšų kontrolės mechanizmas. Taigi ministerija nevykdė pareigos užtikrinti tinkamą lėšų kontrolę.²⁸

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-03-15 nutartis civ. byloje Nr. 3K-3-101/2010.

²⁴ LR vaikų išlaikymo fondo įstatymas, 2006-12-19 Nr. X-987.

²⁵ Ten pat, 3 str. 1 d.

²⁶ Ten pat, 5 ir 6 str.

²⁷ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010-07-21 įsakymu Nr. A1-355 patvirtintų Vaikų išlaikymo fondo administracijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų, 9.2 p.

²⁸ LR biudžeto sandaros įstatymas, 1990-07-30 Nr. I-430, (2007-06-26 Nr. X-1218 redakcija) 5 str. 5 d.

Dauguma permokų priežasčių paaiškėja tikrinant duomenis Gyventojų duomenų registre ar teikiant paklausimus Migracijos departamentui rankiniu būdu²⁹, nes įstaigoje neįdiegta informacinė sistema³⁰, kurios pagrindu būtų tinkamai ir laiku valdomi išmokos mokėjimui svarbūs informaciniai duomenys³¹.

2014 m. pabaigoje gautinų sumų registre permokų dalis sudarė 1 872,10 tūkst. Lt (1 100 tūkst. Lt per 2014 metus)³². Dalis jų buvo išskaičiuotos (iš toliau mokamų išmokų 170,4 tūkst. Lt per audituojamąjį laikotarpį) arba gražintos (asmenys savo įmokomis 2014 m. gražino 354,6 tūkst. Lt). Laiku neidentifikavus permokos atsiradimo tikimybes, dalies pareiškėjų skolų atgavimas neįmanomas, nes turintys įsipareigojimų pareiškėjai yra mirę, nepareikštos pretenzijos mirusių pareiškėjų turto ir įsipareigojimų paveldėtojams, praėjęs kreipimosi į trečiąsias šalis terminas ir kita.

Fondo veiksmai, siekiant gauti duomenis apie pasikeitusias teisę į išmoką lemiančias aplinkybes

Atkreiptinas dėmesys, kad 2012 m. pabaigoje fondo administracija, siekdama išspręsti problemas, susijusias su mirusiais skolininkais, kreipėsi į Centrinę hipotekos įstaigą – prašė leisti nemokamai naudotis Testamentų registro duomenimis. Neatlygintinai gauti informaciją buvo atsisakyta, nes fondo administracija nėra nurodyta kaip neatlygintinis duomenų gavėjas LR valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme. Atsižvelgiant į tai buvo suorganizuoti keli susitikimai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje: buvo deramasi dėl galimybės naudotis registro duomenimis neatlygintinai, tačiau, ministerijai kreipusis į atsakingas institucijas, tai padaryti atsisakyta.

Teisės aktais nenustatyta pareiga fondo administracijai reguliariai tikrinti duomenų apie vaikų išlaikymo išmokų gavėjus teisingumą. Pareiga informuoti fondo administraciją apie pasikeitusias sąlygas dėl išmokos yra priskirta jos gavėjui ir įtvirtinta įstatymu³³. Gavėjams nevykdant minėtos pareigos, išlaikymo išmoka iš valstybės biudžeto mokama nepagrįstai ir tokiu būdu padaroma žala fondui. Fondo administracija, gavusi informaciją apie permokos atsiradimą, imasi veiksmų skolos išieškojimui vykdyti, teisės aktais nėra numatytos procedūros ir priemonės, kurios užtikrintų nepagrįstų fondo išmokų, t. y. žalos valstybės biudžetui atsiradimo, prevenciją.

Siekiant sumažinti žalos valstybės biudžetui atsiradimo tikimybę tais atvejais, kai pareiškėjas nevykdo įstatyme nustatytos pareigos informuoti apie pasikeitusias aplinkybes, tikslinga įstatyme nustatyti Vaikų išlaikymo fondo administratoriaus teises, pareigas ir priemones, kuriomis administracija atliktų nuolatinius tikrinimus aplinkybių, turinčių įtakos teisei gauti išmoką. Taip pat tikslinga inicijuoti įstatymų (Vaikų išlaikymo fondo ar Valstybės informacinių išteklių valdymo) papildymus ir suteikti teisę fondo administracijai neatlygintinai naudotis valstybės registruose esančiais duomenimis, kurie yra reikalingi vykdyti įstatyme nustatytas funkcijas.

Vaikų išlaikymo fondo administracijai išmokėjus išmokas asmenims, praradusiems teisę jas gauti ir nevykdžiusiems įstatyme nustatytos pareigos informuoti apie pasikeitusias aplinkybes, valstybės biudžetui padaryta 1 872,1 tūkst. Lt žala.

Teisės aktais nenustačius administracijai pareigos vertinti pokyčius aplinkybių, turinčių įtakos

²⁹Patikrinama apie 70 proc. bylų.

³⁰Fondo specialistai tikrinimą atlieka rankiniu būdu, tikrindami kiekvienam specialistui nustatytą bylų skaičių.

³¹Audito metu nustatyta, kad nėra galimybės iš gyventojų ar kitų registrų automatiškai gauti duomenis, kurie gali turėti įtakos išmokos mokėjimui.

³²Pažymėtina, kad per 2012 m. susidarė 862,5 tūkst. Lt, 2013 m. – 784,6 tūkst. Lt, 2014 m. – 1 100,0 tūkst. Lt pareiškėjų permokos, dalis jų gražinta per 2014 metus, todėl metų pabaigoje bendra permokų suma buvo 1 872,1 tūkst. Lt.

³³LR vaikų išlaikymo fondo įstatymas, 6 str. 2 d.

teisei gauti Vaikų išlaikymo fondo išmokas, ir neįdiegus informacinės sistemos, užtikrinančios tiesioginius informacijos mainus su valstybės duomenų registrais, dalis išmokų mokėjimo pagrindų lieka neįvertinti, todėl nėra galimybės užkirsti kelią permokoms, o jų suma gali būti didesnė, nei šiuo metu yra nustatyta.

2.2. Dotacijos savivaldybėms globos namų išlaikymui

Ministerija, remdamasi Finansinių rodiklių įstatymu³⁴, skiria specialiąsias tikslines dotacijas pagal teisės aktus savivaldybėms perduotoms įstaigoms išlaikyti. Globos namams dotacija skiriama už vaikus³⁵, iki 2007-01-01 pradėjusius gauti globą apskrities viršinininko biudžetinėse socialinės globos įstaigose, kurių teises ir pareigas perėmė savivaldybė. Dotacijos dydis apskaičiuojamas pagal ministro patvirtintą metodiką³⁶.

Ministerija apskaičiavo ir skyrė dotaciją globos namams išlaikyti, remdamasi savivaldybės pateiktais neteisingais duomenimis.

Ministeriją audito metu informavome, kad, Trakų rajono savivaldybei pateikus neteisingus duomenis apie vaikus, pradėjusius gauti globą iki 2007-01-01, ministerija apskaičiavo ir skyrė jai 864 tūkst. Lt daugiau valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos lėšų, nei turėjo būti skirta pagal metodiką³⁷.

Informacija apie savivaldybės pateiktus duomenis

Trakų r. savivaldybės administracija nurodė, kad 2013-04-01 Lentvario vaikų globos namuose buvo 37 vaikai, pradėję gauti globą iki 2007-01-01; savivaldybei skirta 1 224 tūkst. Lt dotacija minėtiems vaikų globos namams išlaikyti. Auditoriai nustatė, kad savivaldybės pateikti duomenys yra neteisingi, nes globos namuose 2013-04-01 buvo 10 vaikų, iki 2007-01-01 pradėjusių gauti globą apskrities viršinininko biudžetinėse socialinės globos įstaigose, kurių teises ir pareigas perėmė savivaldybė, t. y. ministerijai nurodyta 27 vaikais daugiau. Taigi pagal globotinių skaičių savivaldybei turėjo būti skirta 360 tūkst. Lt. Pažymėtina, kad 2014 metais savivaldybės administracija ministerijai pateikė teisingus duomenis, todėl lėšos 2015 metams suplanuotos pagal metodiką.

Ministerijai skyrus dotacijas savivaldybei pagal jos pateiktus neteisingus duomenis, 864 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų panaudota ne pagal paskirtį, esant mažesniai nei skirta dotacija valstybės išlaikomų vaikų skaičiui savivaldybės globos namuose. Tokiu būdu valstybės biudžeto lėšos panaudotos savivaldybės išlaidoms dengti.

Įvertinę situaciją, kai valstybės biudžeto lėšomis buvo padengtos savivaldybės išlaidos, siūlome ministerijai spręsti klausimą ir imtis teisinių priemonių, kad būtų pašalintos neteisėtos lėšų panaudojimo pasekmės.

³⁴ LR 2014 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, 2013-12-12 Nr. XII-659.

³⁵ LR socialinių paslaugų įstatymas, 2006-01-19 Nr. X-493, 38 str. 5 d.

³⁶ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-13 įsakymu Nr. A1-193 (2013-07-26 įsakymo Nr. A1-441 redakcija) patvirtinta Specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų apskaičiavimo metodika.

³⁷ Ten pat 28¹ p.

2.3. Parama labiausiai skurstantiems asmenims

Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo remiama veikla – maistų produktų įsigijimas ir dalijimas labiausiai skurstantiems Lietuvos gyventojams³⁸.

Vyriausybės nutarimu³⁹, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija paskirta vadovaujančia ir audito institucija už Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenimis fondo administravimą ir projektų įgyvendinimą Lietuvoje.⁴⁰

Ministerija su valstybės įmone Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra (kaip turinčia patirtį šioje srityje) 2014 m. balandžio mėn. sudarė sutartį⁴¹ dėl maisto produktų pirkimo ir paskirstymo labiausiai skurstantiems Lietuvos gyventojams. Sutartyje nurodyta, kad už maisto produktų paskirstymą savivaldybėse yra atsakingi projekto partneriai. Agentūra, atlikusi viešąjį pirkimą atviro konkurso būdu, iš keturių pateiktų pasiūlymų tris atmetė kaip neatitinkančius konkurso sąlygose nustatytų reikalavimų, o akcinės bendrovės pasiūlymą pripažino laimėjusiu. 2014 m. gegužės mėn. su bendrove (tiekėju) pasirašė sutartį⁴², pagal kurią tiekėjas įsipareigojo nustatytomis sąlygomis, tvarka ir terminais perduoti partneriams⁴³ maisto produktų kiekius, o agentūra – už juos sumokėti 9 172,8 tūkst. Lt be PVM ir po 25 Lt už 1 tonos pristatymą į partnerių sandėlius, t. y. 83,3 tūkst. Lt be PVM už 3 330 tonas.

Audito metu įvertinome agentūros vykdytą viešąjį pirkimą.

Ar tinkamai pasirinktas pirkimo objektas?

Perkančioji organizacija pirkimo „Labiausiai skurstantiems asmenims skiriamų maisto produktų ir jų tiekimo pirkimas“ atviro konkurso sąlygose⁴⁴ nurodė, kad pirkimo objektas į dalis neskaidomas.

Pirkimo objektą sudarė 9 grupių maisto produktai: kvietiniai miltai, makaronai, trijų grūdų kruopos, žirniai, ryžių kruopos, sausi pusryčiai, rapsų aliejus, cukrus, gabalinės mėsos konservai, kuriems nurodyti atskiri reikalavimai. Taigi pirkimo objektas sudarytas iš savarankiškų dalių, kiekviena jų vertinama atskirai.

Pažymėtina, kad teisės aktuose perkančiajai organizacijai nėra nustatytos pareigos išskaidyti sudėtinį pirkimo objektą, tačiau tai nereiškia, kad ji šioje srityje turi visišką diskreciją. Atsižvelgiant į lygiateisiškumo ir skaidrumo principus negalimas objektų sujungimas į vieną, jeigu tai grindžiama tik perkančiosios organizacijos finansinių ir žmoniškųjų išteklių administravimo tikslais. Pirkimo objektų sujungimas į vieną turi būti pagrįstas svarbiomis priežastimis, ypač atsižvelgiant į galimybę, kad sujungimas lemia mažesnį dalyvių skaičių, nei jis būtų šiuos pirkimo objektus išskaidžius.⁴⁵

³⁸ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr.223/2014 2014-03-11 „Dėl Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenimis fondo“

³⁹ LR Vyriausybės 2014-01-22 nutarimas Nr. 55 „Dėl institucijų, atsakingų už Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenimis fondo administravimą Lietuvoje, paskyrimo“.

⁴⁰ Iki 2014 m. ES maisto intervencinių asmenų programą labiausiai skurstantiems asmenims vykdė Žemės ūkio ministerija.

⁴¹ Sutartis 2014-04-30 Nr. D4-132

⁴² Sutartis 2014-05-05 Nr. 4SUT-(6.4)-039.

⁴³ Labdaros ir paramos fondui „Maisto bankas“, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijai, savivaldybėms.

⁴⁴ Patvirtintos Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūros direktoriaus 2014-02-27 įsakymu Nr. VI-(1.1)-074.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-05-04 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3 -126/2010).

Agentūra, objektų sujungimo nepagrindusi svarbiomis priežastimis, pirkimo objektą turėjo suskirstyti į dalis pagal tiekėjų suinteresuotumą, taip būtų sudaryta galimybė didesniai tiekėjų skaičiui pateikti pasiūlymus, o perkančiajai organizacijai racionaliau naudoti lėšas bei užtikrinti įstatyme įtvirtintų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymąsi.

Konkursą laimėjęs tiekėjas faktiškai pats tiekė tik vieną maisto produktą – kvietinius miltus, kitus aštuonis produktus tiekė jo pasirinkti subtiekejai. Taigi 92 proc. prekių tiekime atviro konkurso laimėtojas buvo tik tarpininkas. Maisto produktus tiekiant tiesiogiai, o ne per tarpininkus, lėšos galėjo būti panaudotos racionaliau, o už nustatytą lėšų sumą produktų buvo galima įsigyti daugiau. Be to, nustatėme, kad maisto produktų, kurie buvo perkami dideliais kiekiais (nuo 124 iki 580 tonų), kainos ne mažesnės negu mažmeninėje prekyboje esančios tų pačių maisto produktų kainos, todėl kyla abejonų, ar lėšos negalėjo būti panaudotos racionaliau ir už tą pačią pinigų sumą nupirkto didesniu kiekiu maisto produktų nebuvo galima aprūpinti daugiau labiausiai skurstančių asmenų.

Ar tinkamai nustatyti kvalifikacijos reikalavimai tiekėjų patirčiai patikrinti?

Agentūra konkurso sąlygose⁴⁶ nustatė reikalavimą, kad tiekėjai per paskutinius 3 metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos būtų sėkmingai įvykdę (ir) ar vykdę ne mažiau kaip vieną sutartį, pagal kurią gamino arba tiekė vieną maisto produktą, nurodytą konkurso sąlygose, o tokios sutarties vertė turi būti ne mažesnė kaip 0,7 pirkimo vertės (6 421 tūkst. Lt). Pažymėtina, kad patirties reikalavimas (būti gaminus ar tiekus) taikomas vienam maisto produktui, kai tuo tarpu tokios sutarties vertė turi sudaryti 0,7 dalį viso pirkimo objekto, t. y. visų devynių produktų, vertės. Toks reikalavimas per aukštas ir neproporcingas, nes, jei yra nustatytas reikalavimas „būti gaminus ir teikus vieną produktą“, tai ir tokios sutarties vertė turėtų būti 0,7 ne viso pirkimo vertės, o 1/9 jo dalies. Netinkamai nustačius kvalifikacinį reikalavimą suponuojama tokia situacija, kai reikalaujama būti sudarius sutartį, kurios vertė yra ne 0,7 (kaip rekomenduojama Viešųjų pirkimų tarnybos⁴⁷), o kelis šimtus kartų didesnė (pvz., miltams – 885) nei šio pirkimo metu perkamų produktų vertė.

Auditorių nuomone, tokie reikalavimai yra diskriminaciniai ir dirbtinai riboja konkurenciją bei pažeidžia Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas⁴⁸, kad minimalūs kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, jie turi būti pagrįsti, proporcingi pirkimo objektui.

Audito metu nustatyta, kad vienas pasiūlymas buvo pripažintas neatitinkančiu kvalifikacinio reikalavimo „būti sudarius sutartį, kurios vertė yra 0,7 nuo viso pirkimo vertės“. Tai buvo viena priežasčių, dėl ko pasiūlymas buvo atmestas. Pagal šį pasiūlymą tiekėjas būtų pasiūlęs gerokai didesnius daugumos produktų kiekius už nustatytą pinigų sumą, nei buvo nupirkta sudarius sutartį su konkursą laimėjusia bendrove (žr. 4 priedą). Toks aukštas ir neproporcingas reikalavimas sutrukdė pasiekti viešųjų pirkimų tikslą – įsigyti prekes racionaliai naudojant tam skirtas lėšas.

Ministerijos paskirtas projekto vykdytojas Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra 11 099,9 tūkst. Lt maisto produktams skurstantiems asmenims pirkti

⁴⁶ Konkurso sąlygų 3.1 p. 2 lentelės 1 d.

⁴⁷ Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2003-10-20 įsakymu Nr. 1S-100 patvirtintų Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo metodinių rekomendacijų 20.1 p.

⁴⁸ LR viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 Nr. X-471 redakcija) 32 str. 2 d.

panaudojo neracionaliai ir nesilaikydama viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų. Agentūra sustambino pirkimo objektą, neskaidė jo į dalis ir nustatė per aukštus ir neproporcingus kvalifikacinius reikalavimus teikėjams, o tai sudarė prielaidas riboti tiekėjų konkurenciją, kuri turi įtakos siekiant įsigyti prekes racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Tinkamai įvykdžius viešąjį pirkimą už tą pačią lėšų sumą galėjo būti įsigyta daugiau maisto produktų ir jais aprūpinta daugiau labiausiai skurstančių asmenų.

3. VALSTYBĖS PARAMOS BŪSTUI ĮSIGYTI AR IŠNUOMOTI POLITIKA

Ministerija, įgyvendindama Valstybės paramos būstui įsigyti ar išnuomoti politiką, 2014 m. panaudojo 30 076,8 tūkst. Lt, iš jų 2 321,9 tūkst. Lt buvo pervesta bankams valstybės remiamų būsto kreditų daliai padengti, 391,4 tūkst. Lt – savivaldybėms už lengvatinių kreditų palūkanų dengimą, 27 363,5 tūkst. Lt – savivaldybėms specialiųjų tikslinių dotacijų socialinio būsto fondo plėtrai.

Ankstesnio audito metu nustatyta⁴⁹, kad ministerija lėšas, skirtas subsidijoms bankui būsto kredito daliai padengti, pervedė neįsitikinusi banko ataskaitoje nurodytos lėšų, reikalingų subsidijoms mokėti, sumos teisingumu ir pagal sutarties ar teisės aktus neturėdama galimybių šiuos duomenis patikrinti. Todėl negalėjome patvirtinti, kad valstybės biudžeto lėšos buvo panaudotos pagrįstai, įvykdžius Biudžeto sandaros įstatyme asignavimų valdytojui nustatytą pareigą užtikrinti programų vykdymo ir paskirtų asignavimų naudojimo teisėtumą.

Ministerija ir 2014 metais vykdydama įstatymu⁵⁰ pavestą funkciją pagal valstybės remiamų būsto kreditų teikimo sutartis pervedė nustatytas subsidijas būsto kredito daliai padengti ir pripažino 2 321,9 tūkst. Lt socialinių išmokų sąnaudas. Ji sprendė šią situaciją: ieškojo galimybių gauti papildomų dokumentų iš bankų, patikimai įsitikinti banko teikiamų lėšų poreikio būsto kredito subsidijoms pagrįstumu, teisingumu, tačiau audituojamu laikotarpiu situacija liko nepakitusi. Bankai nurodė, kad papildomos informacijos teikimas didintų valstybės remiamų būsto kreditų administravimo našta ir tokio mokesčio atsiradimas turėtų būti nustatytas sutartyse.

Neturėdama pakankamos informacijos apie bankų išduotus kreditus, ministerija negalėjo įsitikinti bankams pervedamų biudžeto lėšų pagrįstumu ir teisėtumu.

Audituojamuoju laikotarpiu biudžeto lėšos bankams buvo pervedamos vadovaujantis nepakeistomis sutartimis ir remiantis tokios pačios formos ataskaitomis⁵¹, kuriose, mūsų vertinimu, nėra atskleista pakankama informacija, leidžianti teigti, kad biudžeto lėšos panaudotos pagrįstai ir teisėtai (nėra duomenų apie kredito gavėjus ir kreditų sutartis, kokioje konkrečioje savivaldybėje išduota paskola, nuo kokios kredito sumos apskaičiuota subsidijos suma, pagal kokią subsidijos rūšį prašoma kompensuoti, todėl nėra galimybės įsitikinti, ar duomenys yra teisingi). Be to, sutartyse su bankais nenustatyta galimybė ministerijai

⁴⁹ 2014-07-15 valstybinio audito ataskaita Nr. FA-P-10-7-46 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“.

⁵⁰ LR valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo įgyvendinimo įstatymas (2002-11-12, Nr. IX-1189), neteko galios nuo 2015-01-01.

⁵¹ Pagal sutartis ministerija už kreditų gavėjus pveda bankams įstatyme nustatytas subsidijas būsto kredito daliai padengti pagal ataskaitas, kuriose nėra pateikiami duomenys, patvirtinantys tinkamą ir pakankamą pagrindą subsidijai mokėti.

pareikalavus gauti iš banko papildomus dokumentus ar atlikti bankų teikiamų duomenų patikrinimą.

Pažymas apie kredito gavėjo teisę į valstybės subsidiją išduoda savivaldybės⁵², įsitikinusias, kad subsidija gavėjui tikrai priklauso. Savivaldybės vykdomosios institucijos išduota pažyma negarantuoja, kad asmeniui bus suteiktas valstybės remiamas būsto kreditas, pažymoje tik nustatyta, kad asmuo turi teisę į valstybės paramą. Ministerija biudžeto lėšas perveda tiesiogiai bankams, todėl savivaldybės daugiau kontrolės procedūrų neatlieka: netikrinama, ar subsidijos gavėjas neprarado teisės į gautą paramą, ar jam buvo išduota paskola, kokio dydžio subsidija jam priklauso ir pan.

Atkreiptinas dėmesys, kad asignavimų valdytojai pagal Biudžeto sandaros įstatymą⁵³ turi užtikrinti asignavimų naudojimo teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą ir rezultatyvumą, todėl, net ir esant numatyta banko atsakomybei už pateikiamus duomenis, ministerija turi sukurti tinkamo lėšų naudojimo kontrolės mechanizmą.

Pažymime, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujasis Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas⁵⁴, pakeitęs galiojusią Valstybės paramos būsto sistemą ir jos principus. Jame nustatyti paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimo asmenims ir šeimoms principai, finansavimo šaltiniai, formos, paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti gaunančių asmenų teisės ir pareigos, subsidijų dydžiai. Taip pat numatyta, kad Valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų teikimo ir subsidijų valstybės iš dalies kompensuojamo būsto kredito daliai apmokėti teikimo tvarką nustato Vyriausybė⁵⁵. Tvarkoje be subsidijų teikimo tvarkos⁵⁶ nustatyta ir tai, kad sutartis su banku ar kita kredito įstaiga sudaro Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Įvertinome rengiamų sutarčių projektų priedus⁵⁷ informacijos pakankamumo aspektu. Nustatėme, kad, patvirtinusi sutarčių priedus, ministerija turėtų galimybę įsitikinti biudžeto lėšų, pervedamų į bankus ar kitas kredito įstaigas, pagrįstumu ir teisėtumu. Būtų sudaryta galimybė atsekti asmenis, kuriems skirtas lengvasis kreditas pagal gavėjų asmens duomenis, kredito sutarčių duomenis ir skirtos subsidijos dydį.

Atkreiptinas dėmesys, kad ministerijoje diegiama Socialinės paramos šeimai informacinė sistema⁵⁸. Joje bus pateikiama informacija apie lengvatinių kreditų gavėjus, su jų teise gauti lengvatas susiję duomenys, sprendimai dėl lengvatų taikymo ir kita aktuali informacija. Sistemos duomenimis naudosis ministerijos atsakingi darbuotojai, kurių veikla susijusi su paramos būstui išsinuomoti ar įsigyti teikimu.

Ministerija 2014 m. lėšas, skirtas subsidijoms bankui būsto kredito daliai padengti, pervedė

⁵² LR valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymas, 1992-04-07 Nr. I-2455 (2008-09-29 Nr. X-1732 redakcija), 6 str. 1–2 d.

⁵³ LR biudžeto sandaros įstatymas, 7 str. 1 d.

⁵⁴ LR paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas, 2014-10-09, Nr. XII-1215, 1str, 12 str. 6 d.

⁵⁵ LR Vyriausybės 2015-04-01 nutarimas Nr. 325 „Dėl Valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų teikimo ir subsidijų valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų daliai apmokėti teikimo tvarkos aprašo ir Bankų ar kitų kredito įstaigų atrankos valstybės iš dalies kompensuojamiems būsto kreditams teikti tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁵⁶ Ten pat, III skyrius.

⁵⁷ Sutarties dėl valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų teikimo tvarkos 1 priedas „Banko išduotų valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų ir lėšų, reikalingų subsidijoms apmokėti, ataskaita“ ir 2 priedas „Banko išduotų valstybės iš dalies kompensuojamų būsto kreditų ir lėšų, reikalingų subsidijoms apmokėti, ataskaita“.

⁵⁸ SPIS modulis „Būstas“ sukurtas LR paramos būstui įsigyti ir išsinuomoti įstatymo ir su įgyvendinimu susijusių teisės aktu pagrindu. Pagrindiniai modulio naudotojai – savivaldybių administracijų ir ministerijos specialistai, kurių veikla susijusi su paramos būstui išsinuomoti ar įsigyti teikimu.

neįsitikinus banko ataskaitoje nurodytos lėšų, reikalingų subsidijoms mokėti, sumos teisingumu ir pagal sutartis ar teisės aktus neturėdama galimybių jų patikrinti, todėl negalime patvirtinti, kad 2 321,9 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų panaudota pagrįstai, įvykdžius Biudžeto sandaros įstatyme asignavimų valdytojui nustatytą pareigą užtikrinti programų vykdymo ir paskirtų asignavimų naudojimo teisėtumą.

4. SOCIALINĖS INTEGRACIJOS POLITIKA

Ministerija, įgyvendindama Socialinės integracijos politiką, 2014 m. panaudojo 266 565,5 tūkst. Lt. Iš jų 50 964,7 tūkst. Lt pajamų įmokų lėšų, specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybėms – 4 300 tūkst. Lt, ES lėšų – 38630,5 tūkst. Lt.

Šioje srityje ministerija biudžeto lėšas skiria jai pavaldiems socialinės globos namams ir gestų kalbos vertėjų centrams išlaikyti, socialinių paslaugų įstaigų investiciniams projektams vykdyti, neįgaliųjų socialinei integracijai, socialinės aprėpties stiprinimui.

Vertindami lėšų naudojimą socialinės integracijos politikai vykdyti, atkreipėme dėmesį į ankstesnio audito metu teiktų rekomendacijų dėl socialinės globos įstaigų investicinių projektų atrankos įgyvendinimą, taip pat turėjome pastebėjimų dėl profesinės reabilitacijos – svarbios neįgaliųjų socialinės integracijos dalies – paslaugų, kuriuos pateiksime toliau šiame skyriuje.

Socialinės aprėpties stiprinimo srityje svarbią dalį užima nevyriausybinų organizacijų vykdomi projektai. Dėl jų atrankos konkurso būdu, finansavimo ir atsiskaitymo turėjome pastabų, kurias pateiksime kartu su kitose ministerijos veiklos srityse vertintais projektais (5 skyrius).

4.1. Dėl profesinės reabilitacijos

Įgyvendinant patvirtintos⁵⁹ Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ tikslą – didinti gyventojų gerovę ir socialinę aprėptį, viena aktualių socialinės integracijos politikos sričių yra profesinė neįgaliųjų reabilitacija. Jai 2014 m. panaudota 6 414,4 tūkst. Lt, iš jų profesinės reabilitacijos pašalpoms – 1 514,6 tūkst. Lt ir profesinės reabilitacijos paslaugoms – 4 899,8 tūkst. Lt. Per 2014 m. profesinės reabilitacijos programoje dalyvavo 626 asmenys, baigė programą 507, įsidarbino arba pradėjo individualią veiklą 333. Programą baigusius (kvalifikacijas ir (ar) kompetencijas įgijusių) asmenų įsidarbinimo per 6 mėnesius po baigimo rodiklis – 65,7 proc.

Profesinė reabilitacija – asmens darbingumo, profesinės kompetencijos ir pajėgumo dalyvauti darbo rinkoje atkūrimas arba didinimas, ugdymo, socialinio, psichologinio, reabilitacijos ir kitomis poveikio priemonėmis. Už profesinės reabilitacijos sistemos organizavimą yra atsakinga ministerija kartu su Lietuvos darbo birža.⁶⁰ Profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančias įstaigas parenka birža, vykdydama viešuosius pirkimus. Pagal profesinės reabilitacijos programą (ciklą) teikiamos paslaugos:

⁵⁹ LR Seimo 2012-05-15 nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ patvirtinimo“.

⁶⁰ LR neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044 (2004-05-11 Nr. IX-2228 redakcija), 2 str. 9 d., 9 str.2, 3 d.

profesinių gebėjimų įvertinimas, profesinis orientavimas ir konsultavimas, pagalbos įsidarbinant ir palaikymo darbo vietoje paslauga, profesinių gebėjimų atkūrimas arba naujų ugdymas⁶¹.

Nesukurta profesinės reabilitacijos efektyvumo vertinimo metodika, o nustatytas įsidarbinimo kriterijus (50 proc. asmenų, baigusių profesinės reabilitacijos programą), mūsų nuomone, – nepakankamas.

Profesinė reabilitacija vertinama tik asmenų, baigusių profesinę reabilitaciją, įsidarbinimo faktų (procentais)⁶², bet nevertinama įsidarbinimo trukmė, t. y. kaip ilgai asmuo išsilaiko darbo vietoje, nors vienas iš profesinės reabilitacijos ciklų yra palaikymas darbo vietoje. Profesinės reabilitacijos efektyvumą siejant tik su įsidarbinimo faktų, o ne ilgalaikiu neįgalaus asmens, baigusio programą, įsidarbinimu⁶³, lėšų panaudojimo tikslingumas kelia pagrįstų abejonių. Be to, strateginiame plane numatytas profesinės reabilitacijos vertinimo kriterijus – 50 proc. asmenų, baigusių profesinę reabilitaciją, įsidarbinimas, mūsų nuomone, yra netinkamas ar nepakankamas, siekiant pagrįsti lėšų panaudojimą ir profesinės reabilitacijos paslaugų efektyvumą.

Ministerija nurodė⁶⁴, kad minėtą kriterijų numatoma palaipsniui didinti, t. y. 2015 ir 2016 m. planuojama šio kriterijaus reikšmė – 55 procentai, 2017 m. – 60 procentų.

Vienas iš profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo principų yra operatyvumas. Jis nurodo, kad profesinė reabilitacija turi būti pradeda kuo anksčiau, kad būtų galima greičiau atkurti asmens profesinius gebėjimus⁶⁵. Audito metu pastebėjome, kad šio principo ne visada laikomasi, nes daugiausia profesinės reabilitacijos programoje dalyvauja asmenys, kuriems darbingumo lygis nustatomas pakartotinai. Ši problema buvo nustatyta 2012 metais ir nurodyta valstybinio veiklos audito ataskaitoje⁶⁶. Siekiant efektyvesnės profesinės reabilitacijos pateikta rekomendacija didinti dalį tų asmenų, kuriems darbingumo lygis nustatomas pirmą kartą. Pakeisti teisės aktai⁶⁷: nurodyta prioritetą skirti tiems asmenims, kuriems nedarbingumo lygis nustatytas pirmą kartą. Šie pakeitimai didelės įtakos didinant profesinės reabilitacijos efektyvumą neturėjo – per 2014 metus siuntimų tokiems asmenims skaičius padidėjo tik 2 proc. Siekiant, kad būtų laikomasi minėto principo, šį skaičių reikėtų toliau didinti, be to, siekiant užtikrinti tikslingą ir efektyvų lėšų naudojimą pagrindiniam profesinės reabilitacijos rezultatui – įdarbinimui⁶⁸ – pasiekti, vertėtų svarstyti galimybę pertvarkyti profesinės reabilitacijos sistemą: pritaikyti joje profesinio mokymo sistemos elementus, pavyzdžiui, pasirinkus mokymosi programą, kartu sudaryti sutartis su būsimais darbdaviais ar numatyti kitus įpareigojimus reabilitacijoje dalyvaujančiam asmeniui integruotis į darbo rinką. Taip pat atsižvelgiant į priimtus

⁶¹ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-05-31 įsakymu Nr. A1-159 (2014-03-31 Nr. A1-174 redakcija) patvirtinto Reikalavimų profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančioms įstaigoms aprašo 8 p.

⁶² LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Strateginiame 2014–2016 m. veiklos plane, patvirtintame socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014-02-17 įsakymu Nr. A1-81 2014 m. vertinimo kriterijus buvo 50 proc. visų profesinės reabilitacijos programos dalyvių įsidarbinimas.

⁶³ Nereglamentuojant, kad neįgalus asmuo po programos baigimo per tam tikrą laikotarpį išdirbtų nustatytą darbo dienų skaičių.

⁶⁴ 2015-07-07 raštas Nr. (9.6-3)SD-4319

⁶⁵ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-31 įsakymu Nr. A1-302 patvirtintų Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių 7.2 p.

⁶⁶ Veiklos audito 2012-12-20 ataskaita Nr. VA-P-10-1-18 „Objektyvus neįgalumo ir darbingumo lygio nustatymas ir efektyvi profesinė reabilitacija vis dar siektinas tikslas“.

⁶⁷ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-31 įsakymu Nr. A1-302 patvirtinto Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo 5 p. (2013-10-22 įsakymo Nr. A1-590 redakcija).

⁶⁸ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-31 įsakymu Nr. A1-302 patvirtintų Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių 7.9 p.

sprendimus dėl profesinės reabilitacijos sistemos tobulinimo, tikslinga nustatyti atitinkamą profesinės reabilitacijos efektyvumo vertinimo metodiką, kaip vertinimo kriterijus įtraukiant ir asmenų įsidarbinimo trukmės stebėseną.

Profesinės reabilitacijos programos dalyviai mokosi kartu su profesinio mokymo dalyviais, nors šių programų kainos labai skiriasi.

Audito metu pastebėjome, kai profesinės reabilitacijos programos dalyviai⁶⁹ mokėsi bendrose grupėse ir patalpose kartu su profesinio mokymo programų dalyviais, nors neįgaliesiems skirta profesinės reabilitacijos programa turi būti individuali.

Profesinės reabilitacijos programos, vykusios kartu su profesiniu mokymu, pavyzdys

VšĮ Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centre neįgalioji mokėsi plataus profilio kirpėjos profesijos bendrose paskaitose su profesinio mokymo programos dalyvėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad centre kirpėjos formaliojo profesinio mokymo programa kainuoja 5 800 Lt, o profesinės reabilitacijos programa (įskaitant visus ciklus ir maitinimo, apgyvendinimo ir transporto išlaidas) – 29 793,4 Lt, iš kurių profesinio mokymo ciklas kainuoja 14 820 Lt (tai sudaro 49,7 proc. visos programos kainos).

Atkreipiame dėmesį, kad visų profesinio mokymo programų kaina yra gerokai mažesnė net už mažiausią profesinės reabilitacijos paslaugų mokymo programos kainą⁷⁰ (profesinės reabilitacijos mokymo programos 2014 m. kainavo nuo 3 861 Lt iki 26 618,8 Lt).

Veiklos audito⁷¹ metu taip pat buvo nustatyti atvejai, kai neįgaliųjų, dalyvaujančių profesinėje reabilitacijoje, profesinio mokymo kainos skiriasi kelis kartus. Buvo teikta rekomendacija nustatyti, kad asmenys, turintys lengvą neįgalumo laipsnį (45–55 proc. darbingumo lygį) būtų įtraukti į formaliojo profesinio mokymo programas. Rekomendacija įgyvendinta, bet problema išspręsta tik iš dalies.

Siekiant užtikrinti efektyvų ir ekonomišką valstybės biudžeto lėšų naudojimą profesinei reabilitacijai, ministerija ir Lietuvos darbo birža turėtų imtis priemonių: nustatyti kriterijus, kuriems esant profesinės reabilitacijos dalyviams mokymo paslaugos būtų teikiamos individualiai, o viešojo pirkimo sąlygose turėtų nustatyti, kad tais atvejais, kai paslaugos teikiamos kartu su kitais bedarbiais, neįgaliųjų mokymo kaina neviršytų atitinkamos profesinio mokymo programos kainos.

Nesant sukurtos vertinimo metodikos ir tinkamų kriterijų, negalėjome patvirtinti, kad panaudojus 6 414,4 tūkst. Lt pasiektas pakankamas ir šias išlaidas atitinkantis profesinės reabilitacijos rezultatas. Be to, profesinėje reabilitacijoje dalyvaujantiems neįgaliesiems teikiamos profesinio mokymo paslaugos kartu su kitais bedarbiais, faktiškai kainuojančios kelis kartus mažiau, nei už jas sumokama, todėl dalis profesinės reabilitacijos lėšų panaudota neekonomiškai.

4.2. Dėl socialinės globos įstaigų investicinių projektų

Ankstesnio audito metu vertinome Socialinių paslaugų įstaigų valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų investicijų projektų įgyvendinimo tvarką. Buvo teikti pastebėjimai dėl projektų

⁶⁹ Išanalizavus asmenų bylas nustatyta, kad tai daugiausiai asmenys, kuriems dėl vidaus organų (somatinių) ligų nustatytas iki 45 proc. darbingumas arba nedidelio lygio negalia.

⁷⁰ Profesinio mokymo programoms galioja 3000 kainos riba.

⁷¹ Veiklos audito ataskaita „Objektyvus neįgalumo ir darbingumo lygio nustatymas ir efektyvi profesinė reabilitacija vis dar siektinas tikslas“

atrankos komisijos darbo organizavimo, sprendimų finansuoti atitinkamus investicinius projektus priėmimo. Su teiktomis pastabomis ministerija sutiko ir įsipareigojo reglamentuoti investicinių projektų atrankos komisijos posėdžių periodiškumą ir dokumentavimą, užtikrinti objektyvią ir atsekamą komisijos darbo eigą, priimamų sprendimų motyvavimą, sudarant sąlygas kilti asmeninei komisijos narių atsakomybei už netinkamus, nepagrįstus ar neobjektyvius sprendimus.

Ministerija informavo, kad, vykdydama rekomendacijas, 2015 m. parengė teisės aktų pakeitimus⁷²: patikslino Socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų atrankos komisijos darbo reglamentą ir Valstybės kapitalo investicijų planavimo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai priskirtai valdymo sričiai tvarkos aprašą. Pagal naują tvarką atrankos komisija projektus vertins 2016 m. VIP finansavimui.

Ankstesnio audito metu ministerija įsipareigojo parengti ilgalaikę socialinių paslaugų įstaigų investicijų strategiją, numatyti joje šių įstaigų optimizavimo ar plėtros planus ir užtikrinti šios srities politikos tęstinumą, kryptingas ir tikslingas valstybės investicijas, padėsiančias išspręsti globos įstaigų licencijavimo klausimus. Ministerija informavo, kad programos projektas šiuo metu rengiamas.

5. PROJEKTŲ ATRANKOS KONKURSAI

Ministerija, įgyvendindama politiką jai pavestose šeimos ir jaunimo politikos, socialinės integracijos politikos, bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų plėtros srityse, 2014 m. finansavo konkursų būdu atrinktus projektus. Jiems panaudojo 33 554 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų.

Ankstesnių auditų metu vertinome ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų Jaunimo reikalų departamento, Neįgalųjų reikalų departamento nevyriausybinių organizacijų (NVO) atrankos konkurso būdu finansuojamų projektų atrankos organizavimą, sutarčių su laimėjusiais NVO sudarymą, jų atsiskaitymą.

Teiktos rekomendacijos dėl sisteminių klaidų atrankos konkursų organizavimo, vykdymo ir atsiskaitymo srityse buvo įgyvendintos. Vertindami 2014 m. ministerijos atrankos konkursų įgyvendinimo sistemą, nustatėme teigiamų pokyčių, susijusių su NVO sutarčių įgyvendinimu: didelė dalis jų sutartis įgyvendina pagal patvirtintą projektą, teikiamos išsamesnės projektų vykdytojų ataskaitos. Vis dėlto dalis auditų metu⁷³ nustatytų dalykų kartojasi ir 2014 m.

Lieka aktualūs sisteminiai pastebėjimai dėl atrankos konkursų projektų organizavimo.

- Projektų atrankos komisijos papildomai nevertina patikslintų, atsižvelgiant į sumažintą finansavimą, NVO paraiškų ir jose numatytų veiklų nesvarsto, nes teisės aktuose komisijoms tokia pareiga nėra aiškiai nustatyta. Komisijos teikia siūlymus, o kancleris priima sprendimą finansuoti projektus, nesant patikslintų paraiškų. Vykdytinų veiklų sumažinus finansavimą pasirinkimas paliekamas pareiškėjo diskrecijai ir neturi įtakos sprendimui dėl projekto finansavimo.

⁷² LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gegužės 5 d. įsakymas Nr. A1-253 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014-05-08 įsakymo Nr. A1-254 „Dėl socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų atrankos komisijos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“.

⁷³ Finansinio (teisėtumo) audito ataskaitos (2013-07-12 Nr. FA-P-10-6-79, 2014-07-15 Nr. FA-P-10-7-46)

Ministerijos pažanga dėl paraiškų vertinimo 2015 m.

2015 m. vykdydama 2016 m. finansuotinių projektų atranką, priėmus sprendimą skirti ne visą prašomą sumą, nurodydama pareiškėjui patikslinti sąmatą ir paraišką, kartu nurodė ir vykdytinas pagal patikslintą paraišką veiklas, darbus ir pan. Socialinių paslaugų priežiūros departamentas, prieš sudarydamas sutartį su pareiškėju, dar kartą įvertina patikslintos paraiškos atitikimą ministerijos nurodytoms veikloms.

- Ministerija neatsižvelgė į ankstesnio audito metu teiktą pastabą dėl nepagrįstai nustatytų atrankos konkurso dalyviams kvalifikacijos reikalavimų dėl organizacijų vienijimo ir 2014 m. pagal Psichologinės pagalbos telefonu atrankos konkurso nuostatus⁷⁴ be konkurencijos 400 tūkst. Lt skyrė vienintelei tokius reikalavimus atitinkančiai nevyriausybinei organizacijai.

Ministerijos paaiškinimas dėl kvalifikacijos reikalavimų nustatymo

Ministerija, pripažindama, kad Lietuvoje yra vienintelė nustatytus reikalavimus dėl organizacijų vienijimo atitinkanti asociacija, nurodė, kad šį reikalavimą konkurso dalyviams nustatė pabrėždama specifinės paslaugos kokybės užtikrinimą per asocijuotas nevyriausybinės organizacijas, teikiančias reikalavimus atitinkančias paslaugas, t. y. kitu būdu ministerija nebūtų pajėgi užtikrinti teikiamų psichologinės pagalbos paslaugų kokybės.

- Penkios asociacijos⁷⁵ projektų⁷⁶ veiklos ataskaitose nurodė vykdžiusios projekte ir sutartyje nenumatytas veiklas, o planuotos vykdyti veiklos nebuvo įgyvendintos, viena asociacija⁷⁷ projekto lėšas panaudojo pagal atrankos konkursų nuostatus netinkamoms išlaidoms finansuoti – ryšių, komandiruočių paslaugoms, t. y. lėšas naudojo ne pagal paskirtį.
- Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ projekto⁷⁸ veiklos ataskaitoje pateikė neišsamią informaciją apie vykdytas veiklas – nėra informacijos apie vykdytų veiklų turinį, eigą, rezultatus, todėl negalima įsitikinti tinkamu projekto įvykdymu pagal pateiktą paraišką.
- Vaikų dienos centrai⁷⁹ pateikė daugiau nei po vieną projektą, kuriuos atrankos komisija priėmė sprendimą finansuoti ir taip nesilaikė taisyklių⁸⁰, pagal kurias pareiškėjas konkursui gali pateikti tik vieną projektą, jei specialiuosiuose atrankos nuostatuose nenumatyta kitaip. Pažymėtina, kad Vaikų dienos centrų projektų vertinimo ir atrankos konkurso organizavimo nuostatuose šis klausimas nereglamentuotas

⁷⁴ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013-03-05 įsakymu Nr. A1-95 patvirtinti Psichologinės pagalbos telefonu teikimo projektų atrankos konkurso organizavimo nuostatai.

⁷⁵ Asociacija Lietuvos nepriklausomybės gynėjų Sausio 13-osios brolijos Panevėžio krašto skyrius, asociacija Sausio 13 nukentėjusiųjų draugija ir asociacija Lietuvos nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolija; Lietuvos vaikų dienos centrų asociacija, asociacija „NVO vaikams konfederacija“.

⁷⁶ Pagal LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012-06-08 įsakymu Nr. A1-274 patvirtintus Nevyriausybinių organizacijų, vienijančių Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjus ir kitus nukentėjusius nuo 1991 m. sausio 11-13 d. ir po to vykdytos SSSR agresijos asmenis, projektų finansavimo 2012 – 2014 m. konkurso organizavimo nuostatus ir SADM 2014-06-02 įsakymu Nr. A1-298 patvirtintus Nevyriausybinių organizacijų, vienijančių kitas nevyriausybines organizacijas, dirbančias vaiko gerovės srityje, 2014-2018 m. projektų atrankos konkurso nuostatus.

⁷⁷ „NVO vaikams konfederacija“.

⁷⁸ Atrinkto pagal LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014-06-02 įsakymu Nr. A1-298 patvirtintus Nevyriausybinių organizacijų, vienijančių kitas nevyriausybines organizacijas, dirbančias vaiko gerovės srityje, 2014-2018 m. projektų atrankos konkurso nuostatus.

⁷⁹ Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“, Lentvario vaikų dienos centras „Akimirka“, VšĮ „Vilnijos dienos centras“, asociacija visuomeninė organizacija „Vaikai – visuomenės dalis“, Lietuvos samariečių Jurbarko krašto bendrija, Maltos ordino pagalbos tarnyba, Labdaros ir paramos fondas SOS vaikų kaimų Lietuvoje draugija, VšĮ Asmenybės ugdymo institutas "Rafaelis", VšĮ "Gelbėkit vaikus" Šakių vaikų dienos centras, VšĮ "Juventa", BĮ Mažeikių rajono socialinių paslaugų tarnyba, atrinkti pagal SADM 2012-12-27 įsakymu Nr. A1-585 patvirtintus Vaikų dienos centrų projektų vertinimo ir atrankos konkurso organizavimo nuostatus.

⁸⁰ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013-11-18 įsakymu Nr. A1-636 patvirtintų Projektų administravimo taisyklių 6 p.

Audito metu nustatyti dalykai kartojasi kelinti metai, tačiau atsakingas už atrankos projektų priežiūrą Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas esminių pastabų dėl atrankos projektų vykdymo neturi.

Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas parengtose metinėse atrankos konkursų nuostatų vertinimo ataskaitose pateikia statistinę ir apibendrintą informaciją apie nevyriausybinių organizacijų projektų vykdymą. Pažymėtina, kad daugelis išvadų yra teigiamos, jokių esminių pastabų nėra (išskyrus pastabas dėl netinkamų pagal nuostatus išlaidų), o valstybiniai auditoriai jau treči metai ataskaitose nurodo sisteminius pastebėjimus, turinčius įtakos tinkamam valstybės biudžeto lėšų naudojimui. Dėl šių aplinkybių kyla abejonių, ar departamento atliekami vertinimai ir rengiamos ataskaitos pakankamai objektyvios ir išsamios.

Pažymėtina, kad metinės projektų vykdymo ataskaitos reikalingos siekiant atrankos komisijoms objektyviau įvertinti projektų vykdymo tinkamumą ir priimti sprendimą dėl finansavimo skyrimo (pratęsimo) projektų vykdymui kitais metais, todėl prieš pasirašant sutartį dėl tolimesnio projektų finansavimo, ministerijos atrankos komisijos turėtų susipažinti su metinėmis departamento parengtomis ir projektų vykdytojų teikiamomis ataskaitomis.

Ministras kai kuriuose atrankos konkursų nuostatuose⁸¹ numatė galimybę, nevyriausybiniams organizacijoms tinkamai įgyvendinus projektą 2014 m., tomis pačiomis sąlygomis pratęsti sutartį 2015 m. Pareiškėjas, norėdamas pratęsti sutartį pagal nuostatus, kasmet iki spalio 1 d. komisijai turi pateikti prašymą ir kitus dokumentus, o komisija apsvarsčiusi prašymą iki lapkričio 1 d. pateikia atitinkamą siūlymą ministerijos kancleriui, kuris priima sprendimą skirti lėšas. Tokiu būdu nuspręsta finansuoti 239 projektus. Jiems skirta 8 639,7 tūkst. Lt. Sutarčių pratęsimai buvo pasirašyti 2014 m. lapkričio mėn.

Ministerija priėmė sprendimus skirti lėšų ateinantiems metams neįsitikinusi, kad projekto vykdytojas visas projekto veiklas įgyvendino ir lėšas panaudojo tinkamai.

Departamentas pagal kiekvienus atrankos konkursų nuostatus ministerijai teikia apibendrintas ketvirčio projektų vykdymo ataskaitas, išvadas dėl projektų įgyvendinimo ir pasiūlymus kas ketvirtį iki kito ketvirčio pirmo mėnesio 15 dienos, o metinę projektų vykdymo ataskaitą – iki kitų metų sausio 15 d. Taigi ministerijos atrankos komisijos nepasinaudoja galimybe susipažinti su metine projektų vykdymo ataskaita, išvadomis ir teiktomis rekomendacijomis ir, neįsitikinusi projekto įgyvendinimo tinkamumu, paskirsto valstybės biudžeto lėšas projektų vykdytojams ateinantiems metams.

Ministerija ėmėsi priemonių įgyvendinti Valstybės kontrolės teiktas rekomendacijas dėl atrankos projektų, tačiau jos nebuvo visa apimančios, nes, įvertinę 2014 m. projektų atrankos organizavimą ir vykdymą, turėjome pastabų dėl projekto vykdytojų atrankos, patikslintų projektų paraiškų vertinimo, netinkamo projektų įgyvendinimo.

⁸¹LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014-01-20 įsakymu Nr. A1-25 patvirtinti Regioninių jaunimo organizacijų tarybų stiprinimo programų finansavimo 2014–2015 m. konkurso nuostatai; 2013-02-19 įsakymu Nr. A1-61 patvirtinti Projektų, skirtų globėjų (rūpintojų) ir įtėvių paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir pagalbos jiems paslaugoms teikti 2013–2018 m., atrankos konkurso nuostatai; 2013-03-26 įsakymu Nr. A1-128 patvirtinti Įstaigų ir organizacijų, teikiančių kompleksines paslaugas krizinėse situacijose esantiems tėvams, auginantiems vaikus, projektų atrankos konkurso organizavimo nuostatai; 2012-12-27 įsakymu Nr. A1-585 patvirtinti Vaikų dienos centrų projektų vertinimo ir atrankos konkurso organizavimo nuostatai; 2011-03-24 įsakymu Nr. A1-152 patvirtinti Projektų, skirtų organizuoti kompleksinių paslaugų teikimą vaikams, nukentėjusiems nuo smurto, ar netiesioginio šeimyninio smurto aukoms (liudininkams) ir jų šeimų nariams, atrankos konkurso organizavimo 2011–2015 m. nuostatai.

6. VEIKLA, VYKDOMA ES FINANSUOJAMŲ PROJEKTŲ LĖŠOMIS

Vertindami valstybės biudžeto lėšų naudojimą ministerijoje nustatėme, kad tam tikra apimtimi dalis jos funkcijų buvo vykdoma ES lėšomis finansuojamo projekto metu.

Ministerija, vykdydama ES lėšomis finansuojamą projektą⁸², pasirašė terminuotas darbo sutartis su įstaigoje dirbančiais valstybės tarnautojais, kurie pagal savo kaip ministerijos valstybės tarnautojų pareigybės aprašymus vykdo funkcijas, pagal turinį susijusias su projekto tikslais.

Ministeriją audito metu detaliai informavome⁸³, kaip jų darbuotojų ir tarnautojų pareigybės aprašymuose numatytos funkcijos susijusios ir atitinka projektų metu vykdomas veiklas.

Audito metu įvertinome ir šio projekto metu vykdytą Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio-administracinio modelio sukūrimo paslaugų viešąjį pirkimą. Ministeriją raštu⁸⁴ informavome apie nustatytus dalykus dėl per mažo apklaustų galimų tiekėjų skaičiaus nustatant paslaugos kainą, dėl neaiškių kvalifikacinių reikalavimų, dėl pateikto pasiūlymo vertinimo, dėl pirkimo dokumentuose nenumatytos teisės derėtis dėl pasiūlymo kainos perkant paslaugą neskelbiant apie pirkimą būdu ir dėl įsitikinimo, ar tikrai paslaugas teikė tie ekspertai, kurie buvo nurodyti pasiūlyme.

Ministerija, atsakydama⁸⁵ į pastarąjį raštą, nurodė, kad labai detaliai išanalizavo pateiktas preliminaras paslaugos įsigijimo kainas ir Europos socialinio fondo agentūrai labai aiškiai argumentuodama pateikė paraišką nurodydama kainą. Mūsų nuomone, kaina nebuvo tiksliai apskaičiuota, nes vėliau buvo kreiptasi su prašymu ją padidinti beveik 40 procentų. Taip pat ministerija pateikė paaiškinimus, kad pirkimo sąlygos buvo derinamos su Europos socialinio fondo agentūra ir Viešųjų pirkimų tarnyba, kurios pastabų dėl minimalių kvalifikacijos reikalavimų (neaiškumo, dviprasmiškumo) neturėjo, taip pat patikino, kad paslaugas tikrai teikė pasiūlyme nurodyti ekspertai, nes su jais buvo bendraujama darbo grupių, projekto priežiūros grupės posėdžiuose ir kt.

Ministerija, atsakydama⁸⁶ į išdėstytus dalykus dėl sudarytų terminuotų darbo sutarčių, funkcijų dubliavimą neigė ir nepagrįstai susiaurino tarnautojų pareigybės aprašyme numatytas funkcijas. Pavyzdžiui, aiškindama Socialinio draudimo skyriaus patarėjo funkciją teikti siūlymus dėl valstybinio socialinio draudimo sistemos tobulinimo⁸⁷, nurodė, kad funkcija apima tik Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo vertinimą. Mūsų nuomone, valstybės tarnautojai projekte numatytus konkrečius darbus privalėjo atlikti vykdydami pagrindines funkcijas pagal pareigybės aprašymus.

Be to, Valstybės kontrolė, įvertinusi šiuo metu galiojančią valstybės tarnautojų darbo Europos Sąjungos (ES) lėšomis finansuojamuose projektuose apmokėjimo tvarką, Seimui pateikė

⁸² „Lietuvos socialinio modelio, apimančio užimtumo didinimą, darbo santykių reglamentavimo tobulinimą ir socialinio draudimo tvarumą, sukūrimas“.

⁸³ Valstybės kontrolės 2015-03-16 raštas Nr. S-(10-3886)-520 „Dėl audito metu nustatytų dalykų“

⁸⁴ Valstybės kontrolės 2015-05-08 raštas Nr. S-(10-3886)-832

⁸⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2015-05-22 raštas Nr.(5.1.2-73)SD-3248

⁸⁶ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2015-03-31 raštas Nr. (23.10-21)SD-2133

⁸⁷ Teikia pasiūlymus dėl Vyriausybės socialinės politikos įgyvendinimo bei reikalingo galiojančios valstybinio socialinio draudimo sistemos tobulinimo; Siekiant tinkamai suderinti tarpusavyje įvairias sritis reglamentuojančiuose teisės aktuose su valstybinio socialinio draudimo klausimais susijusias normas, rengia išvadas dėl kitų valstybės valdymo institucijų parengtų ir pateiktų derinti įstatymų ir kitų teisės aktų projektų.

pasiūlymus, kurie turėtų padėti išvengti galimo piktnaudžiavimo, kai už darbus dėl funkcijų dubliavimo gali būti sumokėta antrą kartą. Taip pat pateikė pasiūlymus griežtinti leidimų dirbti kitą darbą išdavimo tvarką, o priėmimui į darbą pagal darbo sutartis taikyti viešą ir privalomą atranką. Atsižvelgę į tai, rekomendacijų, susijusių su šiais pastebėjimais, ataskaitoje neteiksime.

1-ojo audito departamento direktorius

Laimonas Čiakas

1-ojo audito departamento vyriausiasis valstybinis auditorius

Arūnas Marma

Valstybinio audito ataskaitos kopija pateikta Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui.

Auditas atliktas, vykdant 2014-07-28 pavedimą Nr. P-10-5

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
1 priedas

Informacija apie profesinio mokymo trukmę ir kainas

Profesinio mokymo trukmės skirtumai

- baldų apmušėjo mokymo programa: Alytaus profesinio rengimo centre – 640 valandų (2,4 tūkst. Lt), UAB „Y“ – 160 valandų (1,4 tūkst. Lt);
- C, CE kategorijų vairuotojo mokymo programa: UAB „R“ – 7 sav. 81 val. (2,2 tūkst. Lt), UAB J. R. vairavimo mokykla – 5 sav. 90 val. (2,9 tūkst. Lt), UAB „MK“ – 4 sav. 70 val. (3,3 tūkst. Lt), VšĮ J darbo rinkos mokymo centras – 5 sav. 78 val. (3,0 tūkst. Lt).

Profesinio mokymo kainų skirtumai

- nagų priauginimo programa (VšĮ Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centras) – 1,1 tūkst. Lt, priauginamų nagų sistemų (akrilo, UV akrilo, gelio) mokymo programa (UAB „P“) – 2,3 tūkst. Lt;
- manikiūro mokymo programa (individuali veikla O. T.) – 3,0 tūkst. Lt, o rankų ir kojų priežiūros specialisto mokymo programa (manikiūras, pedikiūras, nagų priauginimas ir dizainas) (VšĮ Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centras) – 2,1 tūkst. Lt;
- siuvėjo operatoriaus mokymo programa (profesinio rengimo centras) – 2,3 tūkst. Lt, siuvėjo operatoriaus mokymo programa (UAB „VG“) – 3,0 tūkst. Lt;
- B kategorijos transporto vairuotojo programa (UAB „D“) – 1,6 tūkst. Lt, UAB „R“ – 1,1 tūkst. Lt.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
 apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
 finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
 2 priedas

Informacija apie socialinių įmonių veiklą

Socialinėje įmonėje įdarbintų asmenų darbo laikas

- Vilniaus teritorinėje darbo biržoje registruota socialinė įmonė UAB „SI“ įdarbino valytoją, jai nustatė 0,5 val. per dieną 1 dienos per savaitę darbo laiką;
- Kauno teritorinėje darbo biržoje registruota socialinė įmonė UAB „S“ įdarbino pagalbinį darbininką, jam nustatė 1 val. per dieną ir 2 dienių per savaitę darbo laiką;
- Kauno teritorinėje darbo biržoje registruota socialinė įmonė UAB „S“ įdarbino techninį priežiūros vadovą, jam nustatė 2 val. per dieną ir 1 darbo dienos per savaitę darbo laiką.

Socialinės įmonės neremtiną veiklą

Metai	Mėnuo	Mėnesio neremtinios veiklos pajamų dalis, proc.
2013 m.	sausis	19,78
2013 m.	vasaris	59,49
2013 m.	kovas	70,18
2013 m.	balandis	61,87
2013 m.	gegužė	49,86
2013 m.	birželis	68,68
2013 m.	liepa	14,65
2013 m.	rugpjūtis	55,69
2013 m.	rugsėjis	32,25
2013 m.	spalis	52,05
2013 m.	lapkritis	60,14
2013 m.	gruodis	16,16
2014 m.	sausis	67,00
2014 m.	vasaris	73,74
2014 m.	kovas	74,23
2014 m.	balandis	11,05
2014 m.	gegužė	24,08
2014 m.	birželis	44,63
2014 m.	liepa	36,89
2014 m.	rugpjūtis	48,58
2014 m.	rugsėjis	83,19
2014 m.	spalis	5,59
2014 m.	lapkritis	40,7
2014 m.	gruodis	61,23
2015 m.	sausis	62,01

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybinio audito ataskaitos
„Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
3 priedas

Permokų iš Vaiko išlaikymo fondo pareiškėjams priežastys

- apie 49 proc. skolininkui pradėjus mokėti dalį arba visą išlaikymą, pareiškėjas neinformavo fondo administracijos;
- apie 19 proc. permokos sumos susidarė, nes pareiškėjas ir (arba) vaikas išvyko iš Lietuvos Respublikos ir pareiškėjas neinformavo fondo administracijos;
- apie 15 proc. kitos priežastys: vaiko emancipacija, tėvystės nuginčijimas, išlaikymo formos pakeitimas ir pan.;
- apie 9 proc. – skolininko ar pareiškėjo mirtis;
- apie 8 proc. vaikui nustatoma globa (rūpyba), vaikas įvaikintas, pasikeitė globėjas (rūpintojas).
-

Vaiko išlaikymo fondo išmokų gavėjai ir priimti sprendimai

- 2013 m. mokėjimus vykdė 23 304 išmokų gavėjams (pagal bylas), iš jų 18 328 buvo paruošti sprendimai ir sutikrinti duomenys su Gyventojų registro tarnyba, t. y. 79 proc. patikrinimų;
- 2014 m. mokėjimus vykdė 23 704 išmokų gavėjams (pagal bylas), iš jų 16 735 buvo paruošti sprendimai ir sutikrinti duomenys su Gyventojų registro tarnyba, t. y. 71 proc. patikrinimų.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
 apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
 finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
 4 priedas

Maisto produktų kiekiai (t) už atitinkamą nustatytą pinigų sumą
 kiekvienam produktui:

Tiekėjas	Kvietiniai miltai	Makaronai	Trijų grūdų kruopos	Žirniai	Ryžiai	Sausi pusryčiai	Rapsų aliejus	Cukrus	Gabalinės mėsos konservai	Transportas
K	424	124	518	545	580	198	427	371	143	25
F	480	158,88	687	626	668	157,88	325,82	482	94,38	24

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybinio audito ataskaitos
„Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
5 priedas

Teisės aktai

Teisės aktai, kuriais vadovaudamiesi atlikome audito procedūras ir vertinome funkcijų vykdymą, lėšų ir turto valdymą, naudojimą ir jais disponavimą:

1. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas
2. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr.223/2014 2014-03-11 „Dėl Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo“
3. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas
4. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas
5. Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas
6. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas
7. Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymas
8. Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas
9. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas
10. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas
11. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas
12. Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas
13. Lietuvos Respublikos 2014 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas
14. Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas
15. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas
16. Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas
17. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas
18. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas
19. Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas (Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas)
20. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas
21. Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas
22. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas

23. Pelno mokesčio įstatymas
24. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas
25. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas
26. Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo fondo įstatymas
27. Lietuvos Respublikos gyventojų apsirūpinimo gyvenamosiomis patalpomis įstatymas (Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymas)
28. Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo įgyvendinimo įstatymas
29. Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas
30. Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ patvirtinimo“
31. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 543 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos patvirtinimo (Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo)“
32. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. vasario 12 d. nutarimas Nr. 137 „Dėl 2014 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“
34. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. liepos 8 d. nutarimas Nr. 511 „Dėl Biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 3 d. nutarimas Nr. 719 „Dėl Inventorizacijos tvarkos patvirtinimo“
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 3 d. nutarimas Nr. 1890 „Dėl Valstybės turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis tvarkos patvirtinimo“
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 472 „Dėl Valstybės ir savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomos mokesčio apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 878 „Dėl tarnybinių gyvenamųjų patalpų naudojimo ir apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo“
39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. 1524 „Dėl valstybės ir savivaldybių ilgalaikio materialiojo turto nuomos“
40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 19 d. nutarimas Nr. 1250 „Dėl Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo tvarkos patvirtinimo“
41. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 29 d. nutarimas Nr. 526 „Dėl tarnybinių komandiruočių išlaidų apmokėjimo biudžetinėse įstaigose taisyklių patvirtinimo“

42. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimas Nr. 892 „Dėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“
43. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 29 d. nutarimas Nr. 1501 „Dėl socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“
44. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gruodžio 1 d. nutarimas Nr. 1715 „Dėl Nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo“
45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. 389 „Dėl „Globalios Lietuvos“ - užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011-2019 metų programos patvirtinimo“
46. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. lapkričio 2 d. nutarimas Nr. 1281 „Dėl Nediskriminavimo skatinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“
47. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 14 d. nutarimas „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“
48. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 10 d. nutarimas Nr. 5 „Dėl Nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijos įgyvendinimo 2005-2013 metų priemonių patvirtinimo“
49. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr.530 „Dėl Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2010-2014 metų programos patvirtinimo“
50. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. 201 „Dėl Valstybės kapitalo investicijų planavimo metodikos patvirtinimo (Dėl Investicijų projektų rengimui taikomų reikalavimų aprašo patvirtinimo)“
51. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. 1 K-184 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“
52. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. rugpjūčio 13 d. įsakymas Nr. A1-499 „Dėl Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“
53. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. A1-636 „Dėl Projektų administravimo taisyklių patvirtinimo“
54. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. A1-302 „Dėl Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
 apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
 finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
 6 priedas

Raštai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, jai pavaldžioms ir kitoms įstaigoms

Eil. Nr.	Įstaiga	Antraštė	Registracijos data	Dokumento numeris
1.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-03-16	S-(10-3886)-520
2.	Jasiuliškių socialinės globos namai	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-04-21	S-(10-3886)-738
3.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-05-08	S-(10-3886)-832
4.	Jaunimo reikalų departamentas	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-05-17	S-(10-3886)-1120
5.	Neįgalųjų reikalų departamentas	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-06-18	S-(10-3886)-1126
6.	Pabėgėlių priėmimo centras	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-06-19	S-(10-3886)-1144
7.	VšĮ Europos socialinio fondo agentūra	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-14	S-(10-3886)-1346
8.	Valstybinė darbo inspekcija	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-15	S-(10-3886)-1379
9.	Valstybinė įmonė žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-06-23	S-(10-3886)-1183
10.	Vaikų išlaikymo fondo administracija	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-08	S-(10-3886)-1291
11.	Klaipėdos teritorinė darbo birža	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-22	S-(10-3886)-1438
12.	Lietuvos darbo birža	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-22	S-(10-3886)-1439
13.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-22	S-(10-3886)-1440
14.	Vilniaus teritorinė darbo birža	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2015-07-22	S-(10-3886)-1441

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės
 apsaugos ir darbo ministerijoje atlikto
 finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“
 7 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/Priemonė/ Komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Viešuosius darbus palikus kaip finansuotiną aktyvios darbo rinkos politikos priemonę ir / ar valstybės perduotą savivaldybėms funkciją, įvertinti viešųjų darbų administravimo išlaidų pagrįstumą ir spręsti dėl jų dydžio sumažinimo.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įgyvendinant projekto „Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio – administracinio modelio sukūrimas“ siūlomas priemonės ir atliktų mokslinių tyrimų rekomendacijas užimtumui didinti, yra parengtas Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas). Įstatymo projekte nustatyti aktyvių darbo rinkos politikos priemonių sąrašė viešųjų darbų nėra. Tikimasi, kad įstatymas įsigalios nuo 2016 m. sausio 1 d., priešingu atveju įvertinsime viešųjų darbų administravimo išlaidų pagrįstumą ir spręsimė dėl jų dydžio sumažinimo.	2016 m. I ketvirtis
2.	Siekiant užtikrinti reikiamą bedarbių neformaliojo profesinio mokymo kokybę ir efektyvų lėšų naudojimą šiam tikslui, patikslinti ir papildyti reikalavimus neformaliojo profesinio mokymo programoms ir jų tiekėjams, mokymo trukmės ir kainos pagrindimui.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Bendradarbiaujant su Švietimo ir mokslo ministerija patikslinsime reikalavimus neformaliojo profesinio mokymo programoms ir jų tiekėjams.	2016 m. I ketv.
3.	Svarstyti galimybę nustatyti maksimalų kompensuojamų transporto išlaidų dydį, lyginant su įsidarbinusio asmens darbo užmokesčiu.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įgyvendinant projekto „Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio – administracinio modelio sukūrimas“ siūlomas priemonės ir atliktų mokslinių tyrimų rekomendacijas užimtumui didinti, yra parengtas Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas), kuriame nustatytas kitoks kelionės išlaidų kompensavimo	2016 m. I ketv.

	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/Priemonė/ Komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			modelis. Tikimasi, kad įstatymas įsigalios nuo 2016 m. sausio 1 d., priešingu atveju parengsime poįstatyminį teisės aktą, kuriame numatysime, kad išlaidos transporto kompensacijoms neviršytų įsidarbinusios asmens darbo užmokesčio.	
4.	Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kad socialinėse įmonėse, kaip ir neįgaliųjų socialinėse įmonėse dirbantiems asmenims būtų nustatytas tinkamiausias minimalus darbo laikas, leidžiantis pasiekti įmonei keliamus tikslus.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengsime Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo pakeitimo įstatymą. Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo pakeitimo įstatymo projektas šiuo metu derinamas ministerijos viduje ir jame numatyta, kad siekiant suvienodinti reikalavimus socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinėms grupėms socialinėse įmonėse ir neįgaliųjų socialinėse įmonėse bei užtikrinti kitoms tikslinėms grupėms priklausančių asmenų užimtumą, Įstatymo projekte nustatytas reikalavimas tikslinėms grupėms priklausantiems darbuotojams dirbti ne mažiau kaip 80 darbo valandų per mėnesį.	2016 m. II ketv.
5.	Apsvarstyti socialinės įmonės statuso išlaikymo tikslingumą atsižvelgiant į metines neremtinės veiklos pajamas ir inicijuoti teisės aktų patikslinimą; arba šalia socialinės įmonės statuso nustatyti papildomas sąlygas gauti valstybės pagalbą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengsime Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo pakeitimo įstatymą. Atsižvelgiant į tai, kad daugelis veikiančių socialinių įmonių gauna pajamas iš socialinių įmonių neremtinės veiklos, siekiant skatinti socialines įmones vykdyti socialinių įmonių remtiną veiklą ir mažinti gaunamas neremtinės veiklos pajamas, Įstatymo projektu nustatoma, kad iš neremtinės veiklos gautos pajamos negali sudaryti daugiau kaip 15 procentų juridinio asmens pajamų.	2016 m. II ketv.
6.	Inicijuoti socialinių įmonių neremtinės veiklos sąrašo atnaujinimą, atsižvelgiant į Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus pakeitimus.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengsime Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, kuriame atnaujinsime socialinių įmonių neremtinės veiklos sąrašą	2015 m. III ketv.

	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/Priemonė/ Komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus pakeitimus.	
7.	Nustatyti aiškius Socialinių įgūdžių lavinimo bei socialinės integracijos priemonių plano atitikties kriterijams įvertinimo standartus ir minimalius reikalavimus socialinės integracijos priemonių apimčiai, rūšims ir pan.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įpareigosime Lietuvos darbo biržą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2015 m. IV ketv. nustatyti aiškius Socialinių įgūdžių lavinimo bei socialinės integracijos priemonių plano atitikties kriterijams įvertinimo standartus ir minimalius reikalavimus socialinės integracijos priemonių apimčiai.	2015 m. III ketv.
8.	Inicijuoti, kad Vaikų išlaikymo fondo įstatyme šio fondo administratoriui būtų suteikta teisė neatlygintinai naudotis valstybės registruose esančiais duomenimis, reikalingais vykdyti įstatyme nustatytas funkcijas, numatytos teisės, pareigos ir priemonės nuolat tikrinti aplinkybes, turinčias įtakos teisei gauti išmoką.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Bus parengti teisės aktų pakeitimai: 1. Parengtas VIF įstatymo pakeitimo projektas, kuris įpareigoja valstybės ir savivaldybių įmonėms, institucijoms, įstaigoms ir organizacijoms nemokamai teikti informaciją Fondui, numatytos VIF administratoriaus teisės ir pareigos. 2. Parengtas poįstatyminis teisės aktas, numatantis duomenų tikrinimo periodiškumą.	2016 m. IV ketv. 2017 m. IV ketv. (modernizavus ir įteisinus VIFA IS)
10.	Spręsti klausimą ir imtis priemonių, kad būtų pašalintos Trakų rajono savivaldybės administracijos neteisėto dotacijos globos namams išlaikyti panaudojimo pasekmės.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	1. Kasmet savivaldybių bus prašoma pateikti vardinius vaikų, apgyvendintų socialinės globos įstaigose, perimtose iš apskrities viršininko administracijos, iki 2007-01-01, sąrašus. 2. Ministerija kreipsis į Trakų rajono savivaldybės administraciją dėl 2014 metams skirtos dotacijos permokos grąžinimo.	Kasmet, einamųjų metų liepos 1 diena. 2015 m. IV ketv.
11.	Svarstyti galimybę pertvarkyti profesinės reabilitacijos sistemą: pritaikyti joje profesinio mokymo sistemos elementus, pavyzdžiui, pasirinkus mokymosi programą, kartu sudaryti sutartis su būsimais darbdaviais ar numatyti kitus įpareigojimus reabilitacijoje dalyvaujančiam asmeniui integruotis į darbo rinką.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Bus sudaryta darbo grupė neįgaliųjų užimtumo didinimo bei profesinės reabilitacijos sistemos tobulinimo klausimams aptarti, kurioje taip pat bus apsvaistytos glaudesnio bendradarbiavimo su darbdaviais galimybės profesinės reabilitacijos metu bei galimybės numatyti didesnę atsakomybę profesinės reabilitacijos programą baigusiems	2016 m. IV ketv.

	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/Priemonė/ Komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			asmenims integruotis į darbo rinką.	
12.	Nustatyti profesinės reabilitacijos efektyvumo vertinimo metodiką ir kaip vertinimo kriterijų įtraukti asmenų įsidarbinimo trukmės stebėseną.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengsime Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. A1-302 „Dėl Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą, nustatant profesinės reabilitacijos efektyvumo vertinimo tvarką bei kriterijus“, iš kurių vienas bus „Įsidarbinimo trukmės stebėseną“.	2016 m. IV ketv.
13.	Nustatyti kriterijus, kuriems esant profesinės reabilitacijos dalyviams mokymo paslaugos būtų teikiamos individualiai.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Bus parengtas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. A1-302 „Dėl Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas, nustatant kriterijus, kada profesinio mokymo paslaugos turi būti teikiamos individualiai.	2016 m. IV ketv.
14.	Siekiant objektyviau įvertinti atrankos projektų vykdymo tinkamumą, įgalinti ministerijos atrankos komisijas susipažinti su Socialinių paslaugų priežiūros departamento parengtomis metinėmis projektų įgyvendinimo ataskaitomis prieš priimant sprendimus dėl tolimesnio projektų finansavimo.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Patikslinsime Projektų administravimo taisykles ir/ar atrankos konkursų nuostatus dėl paraiškų tęstiniam konkursų projektams pateikimo, jų vertinimo ir sprendimo skirti finansavimą priėmimo terminų, o siekiant užtikrinti tinkamą atrankos projektų vykdymą prieš sudarant lėšų skyrimo sutartis, įpareigosime atrankos komisijas papildomai įvertinti praeito laikotarpio metines projektų vykdytojų ataskaitas ir pagal šio vertinimo	2016 m. I ketv.

Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/Priemonė/ Komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
		rezultatus teikti atitinkamus siūlymus dėl priimto sprendimo patvirtinimo arba jo pakeitimo.	

Šaltinis – Valstybės kontrolė